МАЛАА ҺАЙНААР БЭЛШЭЭН ТАРГАЛУУЛЖА БАЙҺАН НОЁХОНОЙ МАЛШАДҺАА ҮЛЬГЭР ЖЭШЭЭ АБАЯ

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 157 (13473)
1971 оной июлиин 6, вторник

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

МЯХА ЭЛБЭГЖҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

Мүнөө жэлдэ республикын бүхы аймагуудта хура бороо хаһа соогоо элбэгээр орожо, үбһэ ногооной ургаса хаа хаанагүй ехэ йн байна. Сабшаланшье, бэлшээришье дээрэ бүшмэг ногоон урган. Одоол иимэ үедэ малаа баян ургасатай бэлшээри дээрэ түргэн ргалуулжа, мяха элбэгжүүлхэ гээшэ мүнөөдэрэй тон шухала зо болоно. Зун-намарай бэлшээриин үедэ гэхэ гү, али «100 үдэр —100 килограммаар» бодо малай толгой бүхэнэйнь шэгнүүрые нэ таргалуулха гээшэ малшадай заншал болонхой. Иимэ ехэ ам туйладаг малшад колхоз, совхоз бүхэндэ шахуу, аймаг бүхэндэ бэшэ бии. Жэл бүхэндэ Яруунын, Бэшүүрэй, Зэдын, Захаами, Сэлэнгын, Түнхэнэй аймагуудай олохон ажахынуудай малшад шээриин үедэ малаа һайнаар таргалуулжа шададаг баян дүй дүр тэй бололон байна.

КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжо республикымнай колхоз, совхозуудай малшад юһэдэхи табан лэй түрүүшын жэлдэ мал ажалай продукци илангаяа ехээр эл жүүлхэ хүсэлэнтэйгөөр дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаад, бэе социалис мүрысөөндэ урижа, солбон шударгыгаар ажаллажа кай. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ хозой малшад болон мэргэжэлтэд 1970 ондо гүрэндэ мал ажалай дукци худалдаха жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэһэн аад, 1971 до бүри ехэ амжалта туйлахаар зоригжонхой. Тэдэнэр зун-нама бэлшээриин үедэ эбэртэ бодо малай толгой бүхэнэйнь шэгнүүрые дхэдээ 1000 граммаар нэмээхэ, гүрэндэ тушаагдаха бодо малай гой бүхэнэйнь шэгнүүр дунда зэргээр 360 килограмм болгохо гэжэ иалис уялга абаба. Тиихэдэ дүй дүршэлөөр баян бэрхэ малшад П. Эрдынеев, И. А. Кулаков гэгшэд бодо малай толгой бүхэйнь шэгнүүр сүүдхэдээ 1200 граммаар нэмээхэ хүсэлэнтэй.

Сохыень хэлэхэдэ, бодо малай толгой бүхэнэйнь шэгнүүр сүүдхэдээ 00 ба 1000 гаран граммаар нэмээхэ, гүрэндэ тушаагдаха малай гой бүриин шэгнүүр дунда зэргээр 350—360 килограммда хүргэ гээшэ хүнгэхэн хэрэг бэшэ байһаниинь мэдээжэ. Иимэ зорилго бэе лхын тула ехэ үүсхэл оролдолго, эдэбхи зориг, шэн габьяа гарга хэрэгтэй. Түрүү малшад энэ талаар юу хэнэб, хайшан гэжэ малаа гэн һайнаар таргалуулжа шаданаб гэхэдэ, түбхын түрүүндэ малаа аарнь, эмэ эрээрнь зүбөөр илгажа, амяар амяараа гүүртэнүүд гон таһална. Тэрэшэлэн бэлшээриингээ газар ондо ондоо участо д болгон хубаагаад, тэрэ участогууд дээрэ ээлжээ ээлжээгээр аа бэлшээнэ. Тиихэдэнь малынь хододоо һайн ногоотой газарта шэнэ. Эндэ эгээл шухаланьюуб гэбэл, оролдосотой малшад үглөө р эртэ малаа гаргаад, үдэшэ орой болотор—түхэреэн сүүдхэ соо уу бэлшээнэ, саг соонь уһална, минеральна тэжээл эдюулнэ. хон ажахынуудта бэлшээн таргалуулжа байһан малаа һара бү дэ шэгнэжэ байдаг гуримтай.

Иимэ гурим ехэ удха шанартай байна бшуу. Шахамалнуудые һа бүхэндэ шэгнэжэ байхада, малшадай хэнэйнь һайн үрэ дүн туйла байһаниинь, социалис мүрысөөндэ хэнэйнь түрүүлжэ ябаһаниинь р харагдана. Бэлшээриин үедэ малаа һайтар таргалуулжа, гү дэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб — шэнэ табан жэлэй түрүү нь жэлэй түсэб нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө малшадай дэ социалис мүрысөө үргэн далайсатайгаар эмхидхэхэ шухала. хоз, совхоз бүхэндэ энэ мүрысөөндэ оролсоогүй нэгэшье малшан ха ёһогүй.

КПСС-эй райкомууд, колхоз, совхозуудай партийна болон проф эна организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэр элтэд хадаа малшадай дунда социалис мүрысөө ёһотойгоор эм хэжэ, тэдэнине шэн габьяата ажалда зоригжуулха тушаа тодорхой ээнүүдые абаха болоно. Мүрысөөнэй үрэ дүнгые хирэ хирэ бо лэ согсолон гаргажа байха, түрүүшүүлые али болохоор урма лха, мүрысөөндэ гээгдэгшэдтэ бодото туһаламжа үзүүлхэ, тиигэ иинтэ дээрээ, бултадаа амжалтатайгаар ажаллаха зорилго табиг. Эндэ түрүүшүүлэй дүй дүршэл, онол арга шэнжэлэн үзэхэ. үсыень» тайлбарилан элирүүлхэ, энээнине бүхы ажалшадай ша ри болгохо гээшэ ехэ үүргэтэй байна.

Мяха элбэгжүүлхэ гээшэ гүрэн түрын удха шанартай хэрэг болоод на. Тиимэ хадань, энэ асуудалда тон ехэ анхарал хандуулагдана. агаа мүнөө үбһэ ногооной элбэгээр ургаад, мяха элбэгжүүлхэдэ тай зохид арга нүхэсэлэй бии болоод байхада, колхозой правлени, хозой дирекци, тэндэхи парткомуул хадаа бэлшээн шахажа тарга лха тусгаар гүүртэнүүдые эмхидхэхэ, тус гүүртэнүүдые даагша р дүй дүршэлөөр баян, оролдосотой, үүсхэлтэй хүнүүдые томил тэдэнэй хүдэлмэрине саг үргэлжэ хинан шалгажа, тодорхой туһа гэжэ байха болоно.

Бэлшээри дээрэ хүдэлжэ байһан малшадта халуун анхарал хан лха, тэдэнине һайн байраар, шухала хубсаһа хунараар, эдеэ хоо р тэдхэхэ, культурна эрилтэнүүдыень хүсэдөөр хангаха, һайн үрэ туйлахадань гол түлбэрһөөнь гадна, малшадта мүн нэмэлтэ бэри үгтэхэ зэргэтэй.

КПСС-эй обкомой бюро Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэ жэтэ колхозой малшад, мэргэжэлтэдэй абаһан социалис уялгые шаагаад, республикын бүхы малшадай дунда социалис мүрысөө энөөр дэлгэрүүлхыень, мяха элбэгжүүлхын түлөө тэмсэл колхоз, хоз бүхэндэ эмхидхэхыень партиин райкомуудые, аймгүйсэдко дые, колхоз, совхозуудай парткомуудые, ажахын ударидагша , хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые уялгалба.

Баян бэлшээриин үедэ малаа һайнаар бэлшээжэ, түргэн таргалуул гээшэ мүнөөдэрэй шухалын шухала зорилго мүн.

МАЛ ТАРГАЛСАТАЙ

Инокентий Петрович Пантеев пенсидэ гараһаар гурбан болложо байбашье, нэгэтэ мин һуугаагүй. Мүнөө 8-хи класс дүүргэһэн Сережа үүнтээ 80-яад буруу даажа ад, бэлшээриин ногооной айнда атарлуулжа байна.

Эсэгэ хүбүүн хоёрой харууһалдаг мал өөдэргэн, һайса түлжэжэ, таргалжа байнхай. Тиигэжэ тэдэнэр турэл «Восточные Саяны» колхозойнгоо правлениин зүгһөө магтаалда хүртэнэ.

Б. БИРБАЕВ.

Түнхэн.

КПСС-эй ОБКОМДО

СЭЛЭНГЫН АЙМАГАЙ XX ПАРТСЪЕЗДЫН НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗОЙ МАЛ АДУУЛАГШАДАЙ ҮҮСХЭЛ ТУХАЙ

Зунай бэлшээриин үедэ (июнь—сентябрьда) бэлшээн таргалуулагдаха үхэрэй шэгнүүрые сүүдхэдээ дунда зэргээр 1000—1200 граммаар нэмээжэ, гүрэндөө 350 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэй үхэр тушааха гэһэн дээшэлүүлэгдэмэл социалис уялга абаһан Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагшадай үүсхэлые КПСС-эй обком һайшаан дэмжэбэ.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагшадай хандалга бэшэгые колхозниигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр зүбшэн хэлсүүлжэ, бэлшээн таргалуулагдаха малай шэгнүүр ехээр дээшэлүүлхын, гүрэндөө тарган һайн мал худалдахын түлөө ашаг үрэтэй социалис мүрысөө дэлгэрүүлхээр КПСС-эй райкомууд, аймгүйсэдкомууд, колхоз болон совхозуудай партийна организацинууд болон хүтэлбэрилэгшэд партиин обкомой тогтоолоор уялгалагдаһан байна.

Мүн энэ талаар колхоз болон совхозуудай коллективүүдэй абаһан социалис уялгануудай дүүргэлтые саг үргэлжэ харуулжа байха гэжэ республиканска болон аймагуудай газетэнүүдэй редакцинууд, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй телевидениин болон радио-дамжуулгын комитет уялгалагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозой түрүү малшадай нэгэн Пунсук Дашидондоковна Бадмаева. Тэрэнэй харууһалдаг тугалнуудай толгой бүриин шэгнүүр үдэртэ 550—600 граммаар нэмээгдэнэ.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагшад, малшад болон мэргэжэлтэдэй

СОЦИАЛИС УЯЛГА

Манай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ажалшад КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые тон ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаа. 1971—1975 онуудта арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа съездын Директивэнүүдые зүбшөөжэ байхадаа, Эхэ оронойнгоо саашадаа улам һалбаран хүгжэхэ, арад зоной ажабайдалай бүри баян дэлгэр, болбосон һайхан болохо хэрэгтэ Коммунис партиимнай айхабтар ехэ анхарал хандуулжа байһанине һайн ойлгонобди.

Колхозойнгоо адууһа малай тоо толгойе түргэн олошоруулжа, үүлтэрыень һайжаруулаад, мяха, һү, нооһо, үндэгэ ехээр абажа шадаа һаа, табан жэлэй асари ехэ түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулха байнабди гэжэ бидэ гүйсэд ойлгонобди.

Мяха ехээр абаха арга боломжо маанадай ажалһаа нилээд дулдыдаха байна. Зунай сагта үхэр малаа һайнаар бэлшээжэ, үбэлдөө зүбөөр шахажа шадаһанай ашаар нёдондо колхознай гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 105 процент дүүргээ. Тиихэдээ гүрэндэ тушаагдаһан үхэр бүхэнэй шэгнүүр 1969 онойхидо орходоо 50 килограммаар ехэ болоо.

Байгша ондо манай колхоз мяха бүри ехээр абажа, гүрэндөө элбэгээр худалдаха юм. Энэ зорилгые амжалтатайгаар дүүргэхын тула, нэн түрүүн зунай сагта үхэрнүүдые һайнаар бэлшээн таргалуулха шухала болоно. Ажахымнай түрүү малшад Дабаа Будаев, Бальжинима Жимбеева, Гармацу Дондокова болон бусадай дүй дүршэл дээрэһээ харахада, үхэрнүүдые холын бэлшээридэ һайнаар адуулжа шадабал, тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхын килограммаар, мүн үшөөшье ехээр нэмээхэ аргатай байна. Тиигэжэ зунай бэлшээриин хаһада 100 үдэр соо үхэр бүхэнэй шэгнүүрые 100-һаа дээшэ килограммаар нэмээхэ аргатайбди.

Энэмнай шэнэ табан жэлэй түрүүшын зун болоно. Юһэдэхи табан жэлэй түсэбые, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тула абаһан уялгаяа бэелүүлхэ талаар малшан бүхэнэй харюусалгые илангаяа ехэ болгоно. Эгээл тиимэһээ зунай бэлшээриин хаһада (июнь—сентябрь һаранuудта) үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ дунда зэргээр килограммаар нэмээхэ уялга абанабди. Намар гүрэндэ тушаагдаха үхэр бүхэнине дунда зэргээр 350 килограмм шэгнүүртэй болгохобди. Харин манай эрхим малшад Б. Ц. Эрдынеев, И. А. Кулаков гэгшэд үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхын 1200 граммаар нэмээхэбди гэжэ үгээ үгөө. һайнаар түлжүүлэгдэхэ буруунуудай гүүртын малшан Алексей Юстуров 217 үхэрые намар бэлшээриһээ буулгахадаа, тус тустань 300 килограмм шэгнүүртэй болгохо, тиигээд намар-үбэлэй үедэ тэдэнээ һайнаар шахажа, ерэхэ жэлэй нэгэдэхи кварталай түсэб дүүргэхын тула тус бүриинь 350 килограмм шэгнүүртэй болгожо тушааха юм.

Зундаа үхэрнүүдые һайнаар таргалуулха, түргэн томо болгохын тула эртээнһээ бэлдэжэ, бүхы малаа эрэ эмээрнь, наһа наһаарнь илгажа, гүүртэнүүд болгообди. Үхэрнүүдые элдэб үбшэнһөө һэргылхэ ветеринарна, санитарна хүдэлмэри хэгдээ. Гүүртэ бүхэндэ малаа бэлшээхэ газарыень тодорхойлжо үгөөд, ээлжэлүүлэн һэлгэжэ байгаад бэлшээхэ гуримынь заажа үгтөө. Малаа байлгаха байра, уһалха газарынь хуу тодорхойлогдонхой. Нэмэлтэ минеральна тэжээл хүсэд хүрэхөөр зөөгдэнхэй. Үхэрнүүдэй шэгнүүрээ хэр зэргээр нэмээжэ байһанине һара бүри шалгахын тула холын бэлшээридэ шэгнүүр тодхогдоо.

Бүхы малшадта һайн байра түхеэрэгдээ, хура бороодо үмдэхэ суба, гутал, хубсаһан үгтэнхэй. Малай шэгнүүрые нэмээһэнэйнь жэшээгээр үгтэхэ гол болон нэмэлтэ түлөөһэншье зохёогдоод, хэрэглэгдэжэ эхилээ. Мүрысөөндэ эрхимлэһэн малшадта һара бүриин дүнгөөр дамжуулгын Улаан тугханууд барюулагдаха, харин намар, бэлшээриин хаһын дүүрэхэдэ тэдэнэр үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаха юм.

Бидэ, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагшад, зунай бэлшээриин үедэ үхэр бүхэнэй шэгнүүрые дунда зэргээр сүүдхын килограммаар нэмээхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоёл гэжэ республикынгаа бүхы мал адуулагшадые уряалнабди.

Социалис уялгада гар табигшад:

Д. БУДАЕВ, И. КУЛАКОВ, Е. САНДАНОВА, А. ЮСТУРОВ—мал адуулагшад; Б-М. ТАБУТАРОВ—нэгэдэхи отделениин эрхилэгшэ, Д. БАНЗАРОВ—главна зоотехник, М. БАДМАЕВ—колхозой парткомой секретарь, П. ХАЙДАПОВ—XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

ТҮЛЖЭХЭ ТАРГАЛХАНЬ—БЭЛШЭЭҺЭНҺЭЭ

Элдүүриин газар — хадалан, сабшалан багатай манай нютагта мал үбэл, зунгүй бэлшэжэ, ехэ тэжээлээ өөрынгөө хүлөөр оложо эдидэг. Тиигэхэдээ зунай хүхэ ногооной үедэл малнай түлжэжэ, мяхажажа таргалдаг байха юм. Үбэлэй сагта залуу малаа зүгхэн лэ толгой бүтэн ондо оруулхаяа бодожо, зундаал һайса томо болгохо, таргалуулхаяа оролдонобди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ үбһэ тэжээл, илангаяа талха тарианай зүйл бага зэргэ эдидэг болоходоо, үбэлдөө сүүдхын 100—200 граммаар нэмэнэ. Зүгөөр мүнөө дээрээ манай эндэ малаа түлжүүлхэ, шэгнүүрыень түргэнөөр нэмээжэ, өөхэлүүлхэ, гадарлуулха саг гээшэ хүхэ ногооной, дулаанай үе. Зундаа малнай сүүдхын килограмм килограммаар нэмэжэ, хабарайнгаа шэгнүүр дээрэ дахин тэрэ тухай хүндэ дарадаг болоһон байдаг.

Тиимэһээ бидэнэр малшадай зорилго юуб гэхэдэ, зунай дулаан сагта, хүхэ ногооной хүшэтэй шэмэтэйдэ хаража байһан малаа һайнаар бэлшээжэ, шадал соонь томо болгохо, таргалуулхаяа оролдохо зэргэтэйбди.

Би мал ажалда хүдэлһөөр 20 гаран жэл боложо байнаб. Һүүлэй 10 жэл соо залуу малай—буруу, хашарагуудай гүүртэ даанаб. Эдэ жэлнүүдэйнгээ хүдэлмэри дээрэһээ харахада, зун-намарай сагта һайнаар хүшэлжэ, таргалжа абаһан залуу мал ута, хүйтэн үбэлыешье тэсэмгэйгээр дабадаг, гарза хохидолгүйгөөр ондо ородог байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ би 164 буруу абажа, зунай бэлшээридэ гараад, тус бүхэнэйнь шэгнүүрые сүүдхэдэ килограмм тухайтайгаар нэмээгээ һэм. Намар сабшалан, полинуудай табигдахада, зунайнь хүшэ таргые бүри шангадхажа, үбэлжэлгэдэ таргануудаар оруулһамнай үхэл гарза байгаагүй.

Мүнөө жэл хамта 115 буруутай, тэрэ тоодо 24 хашарагтай зунайнгаа бэлшээридэ гараабди. Май һарада хүдөөгэй ногооной муу байгаашье һаа, июнь һарын эхеэр малнай садажа, мүнөө танигдахаар бэшэ болоо. Булта даахияа унагаажа, мяхаяа дүүргэжэ, түлэг таргалжа байнхай.

Зунай сагта малые, илангаяа залуу малые түлжүүлжэ, таргалуулжа шадаха хэрэгтэй. Ажал хэрэгтээ хайша хэрэг хандажа, орой бэлшээгээд, эртэ асаржа хаагаад, халуу бүлеэндэ һүүдэрлүүлээд байбал, мүртэй томо болгонгүй, хүшэлүүлэнгүй ногоо хагдаруулжа бологдодог.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бидэнэр зунай һаранuудта залуу малайнгаа шэгнүүрые сүүдхэдэ баһал килограммаар нэмээхэ зорилго урдаа табяад ажаллажа байнабди. Зунай халуунай үедэ үглөөгүүр эртэ бэлшээридэ гаргажа, һэрюундэ удаан бэлшээхэдэ һайн. Бидэнэр малаа үглөөниинь 5 час багта бэлшээнэбди. Халуу тататар, 11-12 час болотор садатараа эдеэлдэг. Халуун үдэрэй болоо һаа, үдэрынь тиирээд, һэрюу орохолоор дахин бэлшэжэ, үдэшэ бүрытэр эдеэлнэ. Бэлшээримнай ара модотой туладаа, мал удаан саг тиирэдэгшьегүй, ехэнхи сагаа эдеэлжэл ябадаг. Манай зуһадаг Мухар гэжэ газар жалга, уһа булагууд элбэгтэй, мал дуратайдаа уһа уужа, һэрюусэжэ байдаг юм. Малаа тэжээлэй дабһаар дутаадаггүйбди.

Мүнөө мал сэмгэлжэ, мяхаяа хүсөөжэ, эгээл таргалха, томо болохо үень болоод байна. Зунай бэлшээриин үлөөшэ һаранuудта малаа үдэр һүнигүй бэлшээжэ, ногооной хагдартар һайса таргалуулха гээшэ малшад бидэнэрэй шухала зорилго.

Б. ДАШИЕВ,
Захаамннай аймагай «Красный Октябрь» колхозой залуу малай гүүртые даагша.

ЭХЭ ОРОНДОО, ПАРТИДАА ҮНЭН СЭХЭ БАЙХА

Сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдэй хүндэлэлдэ Кремль соо уулзалга болобо

Сэрэгэй дээдэ мэргэжэлтэй командирнуудай, полит-хүдэлмэрилэгшэдэй, инженернүүдэй ба бусад мэргэжэлтэдэй ... отряд Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ нэмэжэ оробо. 50 жэлэй саада тээ В. И. Ленинэй эхи заха татаһан энэ һайн һайхан заншалай ёһоор, ... хүдэлгэмэ ехэ һайндэр ... тэрэ ушар тэмдэглэгдэдэг. СССР-эй Оборонын министерство, Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлени сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдые Кремлиин Эхэ ордондо июлиин 3-да урижа абаашаһан байгаа. Совет сэрэгэй элитэ ехэ начальнигууд, сэрэгэй дээдэ һургуулинуудай профессорнууд, багшанар академи дүүргэгшэдтэй хамта Кремлиин Эхэ ордон соо байлсаба.

СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко суглараагшадта хандажа үгэ хэлэһэн байна. Һуралсалаа амжалтатайгаар дүүргэһэнтэйнь дашарамдуулан офицернүүдые амаршалаад, хойшодоо сэрэгэйнгээ алба хэхэдээ амжалта туйлахыень хүсэһэн, сэрэгэй дээдэ һургуулинуудай профессорнүүдые, багшанарые үрэ ехэтэ, һайн һайхан ажал хэжэ байдагайнь түлөө амаршалан, баяраа хүргэбэ. КПСС-эй XXIV съездын дүүрэһэн сагһаа хойшо оройдоо 3 һара үнгэрбэ гээд министр хэлэбэ. Съездын шиидхэбэринүүд —манай социалис Эхэ ороной, манай арадай угаа ехэ туйлалтануудай, Ленинскэ партиин политикын илан мандаһанай эли тодо гэршэ баримта болобо. Коммунис байгуулалтын жабхаланта ехэ зорилгонууд, хараа түсэбүүд тэдэ шиидхэбэринүүд дотор тодорхойлогдобо.

Коммунизм тээшэ оронoймнай шууд сэхээр зориходонь, совет арадай экономико, соёл болбосорол, ажана байдал бүри ехээр дэбжээхэдэ, оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадал бэхижүүлхэдэ съездын шиидхэбэриин бэелүүлгэ тон ехэ удха шанартай байха, социализмын бүхэдэлхэйн байдал улам бэхижүүлхэдэ туһа нэмэри боложо үгэхэ гэжэ А. А. Гречко үргэлжэлүүлэн хэлэбэ.

Саашань уласхоорондын байдал дээрэ министр тобшоор тогтоһон байгаа. Сэрэгэй алба хэжэ ябадаг хүнүүд хадаа, албан тушаалайнгаа ёһооршье мүнөөнэй уласхоорондын байдалай хойноһоо ходо анхаралтайгаар адаглан хаража байха, уласхоорондын байдалда гэнтын элдэб ушаралнууд тохёолдожо магад гэжэ ойлгохо, ходо һэримжэтэй хёрхо байха, арадайнгаа үүсхэн зохёохы ажалые һэримжэтэйгээр хамгаалха, империалис зээрхэг түримхэй добтолгын хэгдэхэ болоо һаань—социализм ба коммунизмын туйлалтануудые социалис оронуудай аха дүү арминуудтай хамта хамгаалха ёһотой гэжэ А. А. Гречко хэлэбэ.

Сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдтэ зорюулжа хэлэһэн маршалай үгэнүүд халуунаар, урин дулаанаар дуулдаба. Теоретическэ гүн гүнзэгы эрдэм һуралсал гээшэмнай бидэнэрэй сэрэгэй эрдэмэй үндэһэ һууринь лэ боложо үгэдэг гэжэ А. А. Гречко хэлэбэ. Теэд тэдэ эрдэм мэргэжэлэймнай бата найдамтай байхын тулада тэдээнээ бодото ажал хэрэг дээрэ хэрэглэхэ, бодото ажал хэрэгээрээ шалгаха, командир дүй дүршэлөө улам нарижуулан һайжаруулхын тулада тэрэ эрдэм мэргэжэлээ шадамараар хэрэглэхэ ёһотой. Партидаа, Правительстводаа, арад зондоо хизааргүй үнэн сэхэ сэрэгшэдые хүмүүжүүлэгты.

Совет сэрэгшэдэй дайшалхы шадабаринь үдэрһөө үдэртэ улам дээшэлжэ, тэдэнэрэй морально-политическэ ба дайшалхы шанарынь дээшэлжэ байдаг гэжэ министр тэмдэглэбэ. Дайсанай алишье талаһаа добтолжо ороо һаань, хэзээдэшье хатуу харюу үгэхөөр манай сэрэгшэдэй бэлэн байһаниинь һая үнгэргэгдэһэн «Юг» гэжэ һуралсалай үедэ эли тодоор харагдаба. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадагшадай дүй дүршэлые халажа абахыень, манай арадай дайшалхы заншалые улам арьбажуулхыень, Варшавска договорто хабаадагша гүрэнүүдэй арминуудай хани барисаае, дайшалхы шадалые улам бэхижүүлхыень сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдые министр уряалба.

КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдтэ эльгээһэн амаршалгыень СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко нэрьемэ альга ташалга доро уншажа үгэбэ. Манай орон соо коммунизм байгуулхада таатай зохид эрхэ байдал хангахада, арадуудай хоорондохи бүгэдэ ниитын эб найрамдалые улам бэхижүүлхэдэ Арми ба Флодой ехээр туһалжа байһаниинь тэрэ документ дотор үндэрөөр сэгнэгдэнэ. Академи дүүргэгшэд хадаа олоһон эрдэм мэргэжэлээ сэрэгэй түрүү дүй дүршэлтэй нэгэдүүлжэ, һайнаар хэрэглэжэ шадаха бэзэ гэжэ, частьнуудай ба корабльнуудай дайшалхы бэлэн байдалые улам бэхижүүлхын тулада шэн зоригтойгоор ажаллаха бэзэ гэжэ найдажа байһанаа КПСС-эй ЦК, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум ба Министрнүүдэй Совет тэрэ амаршалга соогоо элирхэйлэн мэдүүлээ.

Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ Агаарай-сэрэгэй академи дүүргэһэн подполковник А. П. Резниковтэ, мүн К. Е. Ворошиловай нэрэмжэтэ СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Генеральна штабай сэрэгэй академи дүүргэһэн, Монголой Арадай Армиин полковник Г. Тумэндэбэрэлдэ тэрэнэй һүүлээр үгэ үгтөө. Ямаршье дайсанда эрид хатуу харюу үгэхөөр сэрэгүүдээ хэзээдэ бэлэн байлгахын тулада хүсэ шадалаа, эрдэм мэргэжэлээ бүхыдэнь зорюулхабди гэжэ нүхэдэйнгөө нэрэһээ тэдэнэр мэдүүлһэн байнад.

(ТАСС).

«ЛУНОХОД-1» ГЭЖЭ АППАРАТ ҺАРЫН АРБАДАХИ ҮГЛӨӨЕ УГТАБА

ЗАМБУУЛИНАЙ АЛАС ХОЛЫН БАРИСАА БЭЕЛҮҮЛДЭГ ЦЕНТР

Июлиин 5. (ТАСС). «Луноход 1» гэжэ өөрөө ябадаг аппарат һарын арбадахи үглөөе угтаба.

Июлиин 3-да «Луноходтой» барисаа бэелүүлхэ ээлжээтэ сеансын үедэ тэрэнэй бортой оньһото түхеэрэлгэнүүдынь шалгагдаһан байгаа. Тиин һарын һүниин хүшэр хүндэ эрхэ байдалые энэ аппарадай һайнаар дабажа гараһаниинь тодорбо. Луноходой оньһото түхеэрэлгэнүүд бултадаа гэмгүй һайн хүдэлжэ байба. Приборнуудай табигдаһан таһалга соохи температура Цельсеэр 22 градус дулаан, дарасань — ртутна столбын 753 миллиметр болоно.

Хэлхээ холбооной сеанс болохо үедэ Наранай батарейн хабхаг нээгдэһэн байгаа.

Замбуулинай алас холын барисаа бэелүүлдэг центр «Луноход-1» гэжэ аппарадтай найдамтай һайн холбоотой байһаар.

Совет оньһото лабораториин һара дээрэ хэжэ байгаа ажалынь үргэлжэлһөөр.

РЕСПУБЛИКЫН АЙМАГУУДЬАА ГҮРЭНДЭ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ХУДАЛДАХА ХАХАД ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ

1971 ОНОЙ ИЮЛИИН 1-нэй МЭДЭЭН

(түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Мяхан	Һүн	Нооһон	Үндэгэн
Баргажанай	104	154	292	100,8
Баунтын	108	139	—	—
Бэшүүрэй	107	121	132	123
Зэдын	119	119	127	134
Яруунын	108	104	147	104
Загарайн	107	107	123	192
Захаамннай	115	120	104	75
Кабанскын	116	121	—	219
Хэжэнгын	110	106	131	63
Хурамхаанай	103	162	143	109
Хяагтын	118	130	123	143
Мухар-Шэбэрэй	105	108	82	128
Ахын	140	140	—	—
Прибайкалиин	111	104	—	100
Хойто-Байгалай	60	185	—	—
Сэлэнгын	121	111	150	37
Түнхэнэй	104	104	177	212
Улаан-Үдын	121	119	131	147
Хоринн	105	166	139	182
Республика дотор бүхыдөө:	112	118	133	150

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

ПЛЕНУМ БОЛОБО

ХЭРЭН. КПСС-эй Түнхэнэй райкомой ээлжээтэ пленум болобо. «Арадай хинагшадай ажал ябуулгые партийна талаар хүтэлбэрилхэ хүдэлмэри саашадань улам һайжаруулха тухай» асуудал энэ пленумдэ хабаадагшад зүбшэн хэлсээ.

Тус асуудалаар элидхэл хэһэн партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. Д. Таханов аймагай арадай хинагшадай хүдэлмэри тушаа тогтоходоо, эдэбхи үүсхэлтэйгээр ниитынгээ энэ даабарие дүүргэжэ ябаһан нүхэдэй, бүлэг болон постнуудай ажал хэрэг тухай олон жэшээ баримталан дурдаа. Тиихэ зуураа арадай хиналтын зарим бүлэг болон постнууд үшөөл һанаһанда хүрэжэ хүдэлнэгүй гэжэ шүүмжэлхы хэдэн ажаглалта хэһэн байна. Имэ ушар имагтал партийна эхин организацинуудай зүгһөө бэелүүлэгдэдэг хүтэлбэриин хангалтагүй байһанһаа болоно гэжэ тобшолон мэдүүлбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ юһэн хүн хабаадаа. Аймагай арадай хиналтын эмхинүүдэй хүдэлмэри саашадаа улам һайжаруулха зорилго хараалһан тогтоол пленум абаа.

И. ПОЛХОНОВ,
КПСС-эй райкомой таһагые даагша.

ПАРТОРГНУУДАЙ ҺУРАЛСАЛ

УЛААН-ҮДЭ. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын байшанда Советскэ районой партийна эхин организацинуудай секретарьнар ээлжээтэ семинартаа сугларба. КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Ф. И. Ченкиров партиин зэргые бэхижүүлхэ ленинскэ ёһо гурим нарипаар сахиха ба КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, партида абаха хэрэг һайжаруулха тухай асуудалаар лекци уншаһан байна.

КПСС-эй XXIV съезд хадаа захиргаанай ажал ябуулгые хинаха хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ анхаралаа онсо хандуулһаниинь мэдээжэ. Энэ ушартай зохилдуулан, захиргаанай ажал ябуулга хинаха эрхэтэй партийна эхин организацинуудай дэргэдэ байгуулагдаһан комиссинуудай үүргэ дээшэлүүлхэ тухай асуудал тушаа семинарта хабаадагшад арадай хиналтын районно комитедэй түрүүлэгшэ М. М. Халбаевай лекци шагнаба.

Д. КОЛМАКОВ.

Давид Будеевич Сельверов Улаан-Үдын «Электромашина» заводой эрхим токарьнуудай нэгэн юм. Энэ нүхэр юһэдэхи табан жэлэй даабарие дүрбэн жэл соо дүүргэхэ гэһэн социалис уялга абаад, эршэмтэй һайнаар ажаллажа байна. Наймадахи табан жэлэй туршада ажалдаа һайн амжалта туйлаһанайнгаа түлөө «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор һаяхан шагнагдаһан юм. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Б. Сельверов.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

МУРМАНСК. Эндэхи судна заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ В. Щетинин, В. Середа гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай бригаданууд эрхимлэжэ ябана. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү хүдэлмэришэд П. Краснов (зүүн гарһаа), Ю. Бурков, В. Щетинин, В. Середа, В. Метелев.

ТАСС-ай фотохронико.

ХАХАД МИЛЛИОН ГАЛУУТАЙ БОЛОХО

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» колхоз тусхай шэглэлтэй шэнэ совхоз болгогдобо гэһэн мэдээсэл газетэдэмнай толилогдоо һэн. Тус ажахынууд тухай тобшо мэдээсэл эндэ уншагты.

Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба худалдаха талаар «Забайкалец» колхоз аймаг дотороо нэгэдэхи, республика соогоо хоёрдохи һуурида ябадаг һэн. Хяагтын аймагай «Родина» колхоз түрүүлдэг байһан.

«Забайкалец» колхозой мэдэлдэ 34443 гектар газар, тэрэ тоодо 13069 гектар таряалангай газар, мянгаад шахуу ажаллаха шадалтай хүн тоологдодог байгаа. Тиихэдэ мүнгэн зөөринь байгша оной январиин нэгэндэ 3096,5 мянган түхэригэй болоһон. 1970 ондо капитальна һомололго 695,7 мянган түхэритэ хүрэһэн байна.

Хэрбээ колхоздо харууһалагдажа байһан малай тоо харабал, 2400 толгой эбэртэ бодо мал, 28 мянган хонин, 10 мянган тахяа тоологдодог һэн. Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ талаар колхоз 8-дахи табан жэлээ амжалтатай дүүргэһэн юм. Тиин 1937 мянган түхэригэй продукци гүрэндөө худалдажа, 300 мянган түхэригөөр ехэ сэбэр ашаг олзо оруулһан байна. Нэгэ колхознигой жэл соогоо дунда зэргээр олодог салин хүлһэн республикымнай түрүү совхозуудай хүдэлмэрилэгшые салин хүлһэнтэй адли болоһон юм.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёһоор республика доторнай галуу үсхэбэрилхэ ажахы бии болгохо гэжэ дурадхагдаһан байгаа. Шубуу үсхэбэрилхэ талаар таатай зохид эрхэ байдалтай «Забайкалец» колхозой гэшүүд хамтынгаа суглаан дээрэ нэгэн дуугаар шэнэ совхоздо ороһон байна. Тиин тусхай шэглэлтэй «Забайкалец» совхозой хүдэлмэришэд 9-дэхи табан жэл соо галуунайнгаа тоо 500 мянганда хүргэхөөр хараалба.

Г. ИЛЬИН.

ҮНДЭР ХҮСЭЛ

Очерк

һууһан һууриһаа бодоод, президиумэй стол хүрэтэр алхалжа ябахадань, тойроод бултэ таниһан зон һуубашье, мүнөө барандаа тэрээниие түрүүшынхеэ хараһандал, нюдөө сабшахаа болёод, хүдэлсэ бүхэниинь урда хойноһоонь адаглан байба. «Зүб лэ даа, зүб. Ши бүхы наһаараа тулажа гарааш. Хүндэ баһа энэ наһандань нэгэ жаргал гэжэ байдаг, хэһэн хэрэгтэнь харюу, дүн гэжэ үгтэдэг юм. Болоол гээшэ» гэһэн урин харасанууд тэрэниие долгин дээрэ үргэһэндэл хүлынь хүнгэдүүлэн, зүрхэнэйнь сохисые түргэдүүлэн, сабиргай руунь халуун шуһа шууюулаадхиба.

«Байгаал гүб даа. Мүнөө хэн орден абагшагүйб. Наһаараа ноён шэнги энээгүүр эрьелдэхэдээ, нэгэ аргань олдоо юм бэзэ. Бүри иигээд һүүлээ дээрээ хэхэнь, годоорхонь, амар заяа үзүүлхэгүйнь гээбы» гэһэн нюдэншье зоной дундаһаа гэтэлсэнэ хэбэртэй...

Тэрэнэй зосоо гэнтэ тон сэлмэг болошобо. Түрүүндээ оло дахин зоной урда үгэ хэлэхэдээ, нэгэшье улайдаг сайдаггүй аад, мүнөө, юрэдөө, юуниинь хүдэлдэбэ гээшэб? Оройдоошье бэеэ һула табижа болохогүй. Наһанай ошоошье һаа, ажал хэрэгынь ехэ зандаа. Энэ хэрэгтэнь алдуу эндүүнүүдшье байһан байжа болоо, тиигэбэшье нэгэтэл шэлэһэн замһаа мүнөө тэрэ яашье хадуурхагүй, һүүл хүрэтэрөө үргэлжэлүүлхэ зэргэтэй.

Сэб сэхэ алхалаад, клубай ендэртэ тэрэ ерэшэбэ.

— Үгы, Бүдэ-Ханда юун гэһэн хатуу зүрхэтэй гээшэб? Минии хүл гарни шэжэрхэ, энэ олон зоной урда гарахаяашье айха байналби.

— Энээнһээшье болохо юумэ үзэһэн, халуун шулуу долёоһон эхэнэр ха юм даа. Хари, залуу зандаа ябадагыень гайхагшаб, — гэжэ байжа хоёр һамгад хоорондоо шэбэнэлдэнэ.

КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь Константин Матвеевич Продайвода урдаһаань дутаажа, шангаар гарыень адхаад, Октябриин Революциин орден энгэртэнь зүүлгэбэ.

— Амаршалнаб таниие, Бүдэ-Ханда Дараевна. Үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб. Би таниие һайн мэдэхэб, — гэжэ секретарь хэлэбэ.

Зал соо альга ташалган нэержэ, фотоаппарадай сахилгаан мэтэ гэрэл ялас гэбэ. Энэ галһаа Бүдэ-Ханда һаргажа гараараа нюураа бүтүүлээдхибэ. Энэл үедэ тэндэ байһан зон бултадаа Бүдэ-Ханда Дараевна Жамьяновагай саб сагаан тархиие түрүүшынхеэ хараһандал гайхалсаба. Гушаад онойхиёо үшөө табяагүй, комсомол ёһоор һаншагаараа богонёор тайруулһан үһэниинь буурал-ташоо байна даа.

«Ай даа, ажабайдал шамайемнайшье хайрлаагүй ха юм даа. Хүн үндэр наһанһаа бэшэ, олон бодолһоо, үзэһэн хараһанһаа үбгэрхэ, хүгшэрхэ гэжэ зүб лэ байна, — гэһэндэл, зал соо хэншьеб һанаа алдаһан шэнги болобо.

Харин энээхэн минутада Бүдэ-Хандын бүхы наһан нюдэнэйнь урда уһанай долгин мэтээр, урдан гаража ерэбэ.

* * *

...Бүдэ-Ханда долоон үхибүүдэй одхониинь һэн. Хамаг аханар, эгэшэнэрынь нютагтань һургуулиин бии болоһонһоо хойшо одхон дүүгээ һургуулида үгэхэ гэжэ оролдобо. Шэнэ сагай долгиной гэгээрэн, һургуули бии болгоходо, өөһэдөөшье һураха аргагүй һаа, дүүгээ һургаха гэжэ тэдэнэр һанаһан байна.

Бүдэ-Хандын түрэһэн нютагта 1930 ондо Хандагатайн һургуули нээгдэбэ. Эндэнь гурбан модон гэр һэн. Саарһан гэжэ айхабтар хомор, тэдэнэр хабтагай дээрэ «А», «Б» гэжэ үзэг бэшэжэ, эхин тоонуудые нэмээжэ, хороожо, үсхэжэ һураба.

Һүүлдэнь үдэшын һургуулиин нээгдэхэдэ, Бүдэ-Ханда Хандагатайһаа хазаар морёор Хэжэнгын голой Ушхайта һуурин ерэжэ һурадаг болобо.

Энэл үедэ эдирхэн Бүдэ-Ханда комсомолой гэшүүн болоо. Ногоон гимнастерко дээгүүрээ татуургатай бүһэ бүһэлжэ, удхэн хара үһэеэ богонёор тайруулжа, үдэшэндөө өөрөө ехэ наһатанда ном заадаг болобо. «Зай, юун хашартай хүмши, Бүдэ-Ханда. Үбгэ наһан болоһон намайгаар юу хэхэшниб. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй зандаа үхүүжэм» гэжэ зарим хүнүүдэй хэлэхэдэ, басаган бүри тунхарингүй, тиимэ зондо «а» үзэг мэдүүлжэл һаладаг бэлэй. Энээнэйнгээ хажуугаар нютагтаа клубые даагшаар хүдэлжэ, залуушуулые суглуулжа, зоной урда хэдэн олон зүжэг наада табиба. Энэ наадан соогоо ехэнхидээ урданай харанхы мунхаг байдал харуулжа, ерээдүйн жаргалта, гэрэлтэ һайхан байдал тухай хөөрэдэг байба.

1939 ондо Бүдэ-Ханда Жамьяновае сомоной Советдэ нютагайнь зон һунгажа, депутат болгоо һэн. Удангүй комсомол басаган сомоной Советдэ секретаряар хүдэлжэ эхилбэ.

Тэрэл жэлдэ Комсомолой нэрэмжэтэ колхозой залуухан бригадир Палан-Доржо Содбоевто хадамда гаража, аяар гурбадахи бригадын Добо нютагһаа мори тэргээр үдэр бүхэндэ аймагай түб руу ажалдаа гүйлгэдэг болобо.

Палан-Доржын гэр һуурин соогоо эгээ ехэнь һэн. Досоогоо хэдэн таһалгатай. Унтадаг газар, эдеэлдэг газар гэжэ байжа хуу амяараа. Тэдэнэйдэ хододоо ариг сэбэр.

Палан-Доржын эжы — наһатайшаг болоһон хүгшэн — баруун хүл дээрээ бага доголон, айлшадай орожо ерэхэдэ, ехэ дуратай, үхибүүн, үбгэдшье һаань адли сай хэжэ, табаг табидаг зантай һэн.

Палан-Доржын һамган Бүдэ-Ханда — аяар нүгөө бригадаһаа бууһан депутат нэрэ солотой бэри — хүнэй ороходо, хододоо энеэбхилжэ, хүл дээрээ угтан, сай аягалха.

Палан-Доржотоной гэрһээ үдэшэ үглөөниинь патефоной дуун ходо зэдэлжэ, газаань хүхэ сэмбээр бүриһэн стол дээрэ бильярд наяржа байха. Юрэдөөл, залуу айлайхиһаа хүхюу энеэдэн, сэнгэлиг зугаа хододоо нигэжэ таһархагүй, мүнхэ байха гэжэ һанагдагша бэлэй.

* * *

Дайн эхилбэ. Түрэл нютагһаа хүбүүдэй мордоһые Бүдэ-Ханда бүхы наһандаа мартадаггүй.

Үдэ багта Добын үйлсэдэ зон дүүрэн сугларба. Бригадын һайн һайн моринууд хуу тэргэдэ оруулагданхай, һүүл һамбайнуудынь боогдонхой байба.

Аймагай түбһөө город ошоһон ханха улаан харгыгаар хүбүүдые шэрэнхэй мори, тэргэнүүд Шалсаана хадын хормой хүрэтэр таба-зургаан модоной зай соо жэрылдэн харагдаа һэн. Эдэ олон хүбүүдэй дунда миниишье үбгэн ябана гэжэ һанахадань, Бүдэ-Хандада ехэ һайншье, нүгөө талаараа ехэ айдаһатай, һүрөөтэйшье байгаа һэн. Дайнда мордогшод хойто харгыгаар гурбан үдэр таһалгаряагүйгөөр һубаряа һэн.

Бүдэ-Ханда Жамьяновагай Бабуу-Доржо аха, мүн Палан-Доржо нүхэрэйнь аханар — Дондог, Юндэн-Доржо, Дамба гэдэгүүд дайнһаа бусаагүй һэн.

Теэд ажабайдал гээшэ нэгэ газартаа тогтодоггүй. Ямаршье уйдхар гашуудалаар хүнэй наһые хэмжэжэ болохогүй.

Бүдэ-Ханда Жамьянова 1943
до Коммунис партиин гэшүүн бо
Тэрэ үедэ Комсомолой нэрэм
колхозой түрүүлэгшэ байһан, Хэ
гэ нютаг соогоо эгээ түрүүшын э
нэр коммунистка Должид Эрдын
Бүдэ-Хандада партида орохо эти
жэ үгэһэн байха. Энэнь тон гүн
удхатай байба. Наһатай боложе
һан коммунистка өөрынгөө хала
хамаг найдабарияа дүүрэн даал
үгэһэн болоно. Теэд Бүдэ-Ха
Жамьянова Должит Эрдынеев
энэ найдабарие хүндэтэй дээрэ
нэжэ, мүнөө хүрэтэрөө дээрэ үр
ябана.

Дайнай хүшэр хүндэ жэлнүү
дайнайшье һүүлэй хатуу хооһон
Бүдэ-Ханда Дараевна түрэл кол
зойнгоо партийна эхин органи
циин секретаряар, түрүүлэгшын
логшоор, сомоной Соведэй түрүү
шээр хүдэлхэдөө, хамтын ажа
түлөө үдэр һүниие, унтаха амар
мэдэдэггүй байгаа.

Бүдэ-Ханда Дараевна Жамья
гай бүхы ажабайдал түрэл н
гайнгаа хүгжэлтэтэй таһарша
холбоотой, арад зонойнгоо зол
галай түлөө хамтын хэрэгтэ о
долгын гайхамшагта жэшээнь б
жо үгэһэн байна. Жамьянова я
шье ажалһаа тунхаридаггүй.
коммунисткын ёһоор, хаана тэр
туһа хэрэгтэй байнаб, тэндэ хү
дэг заншалтай юм.

Нютагайнь хэдэн бишыхан ко
зуудай һуури дээрэ Хэжэнгын
хозой тогтоходо, тэндээ рабочко
түрүүлэгшээр баталагдаба. Теэд
дэ-Ханда Дараевна эндээ үни һу
шадабагүй. Совхоздоо мал шаха
гүүртэ бии болгожо, тэндэ
өөрөө һайн дураараа ошобо. Т
Бүдэ-Ханда Дараевнагай хэһэн а
ехэ.

* * *

Бидэ һаяшаг Бүдэ-Ханда Дара
Жамьяновагай хүдэлдэг Тол
гүүртэдэ хүрэжэ ерэбэбди.

Парткомой секретарь Бата
баловай хэлэһээр, эндэ хоёр гү
нэгэдэжэ, ехэхэн ажал хэгдэжэ
ба. Бүдэ-Ханда Дараевна эндэһэ
гэшье үдэр холо ошоногүй. М
ерэхэдэ, баһал тон сүлөөгүй, һа
шад малшадай шэнэ байра ба
ажал хэрэгыень эмхидхэлсэжэ б

— Би Эхэ оронойнгоо үндэр
налда хүртэһэндөө тон баяр
Эндэ ганса минии бэшэ, хамаг а
шадаймнай аша үрэ бии гээшэ.
шагнал саашадаа үшөө эршэ
гээр хүдэлхые уряална, —
Бүдэ-Ханда Дараевна тон дару
манда хэлэбэ. Тиигээд Хүхэ-Д
Толгойн гүүртэ хоёрые нэгэдүү
тухайгаа бүри тодорхойлон хэ
Эндэ юун болооб гэхэдэ, Бүдэ-Х
Жамьянова гээгдэжэ байһан Х
Добын гүүртэдэ өөрынгөө һайн
раар бригадираар ерэжэ хүд
тэрэнээ түрүү зэргэдэ гаргажа ш
һан байна.

Мүнөө энэ гүүртэеэ аяар арба
модоной газарта байһан Толгойн
гөө гүүртэтэй нэгэдүүлээд, пар
XXIV съездын шиидхэбэринүү
дүүргэн, юһэдэхи табан жэл соо
ехэ амжалтануудые туйлаха т
табяа. Тэрэ мэдүүлгыень Хэжэ
совхозой партком дээрэ зүбшэн
сээд, тон ехээр дэмжэһэн байна.
нөө шэнэ гүүртэ жэлэй эхинһээ
шо һайн амжалтануудые туй
ябана. Саашадаа бүри һайн ам
тануудые туйлахань лабтай.
лаагүй байха арганьгүй. Бүдэ-Х
Дараевна Жамьянова ёһотой ко
нис түхэлэй хүн ха юм.

Цырен ГАЛАНОВ

УЛААН ТУГАА АЛДАНАГҮЙ

Буряад дайдамнай үргэн даа. Үхэр малайнь, хони хурьгадайнь тоо жэлһээ жэл бүри олошоржол байдаг. Хаанашье ошоходо шэнэ фермэ, отарануудай байра баригдажа, хүдөө ажалшаднай һаруул сонхотой гэрнүүд соо түбхинэн ороно. Шэнэ табан жэл соо ажалшадай байдал һуудалые һайжаруулха, хүдөө ажахые улам түргэнөөр хүгжөөхэ гэһэн шухала зорилго партиин XXIV съезд дээрэ баталан абтаһан байна. Энэ шиидхэбэринүүдые «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй барилгашад халуунаар дэмжэһэн. Тиимэһээл колхозуудта байрын гэрнүүдые, шэнэ фермэнүүдые, соёлой болон һургуулиин байшан түргөөр, һайн шанартайгаар бариха гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллана.

Манай «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй барилгашад шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө габшагайгаар хүдэлнэ. Эдэнэр байгша оной түрүүшын хахад жэл соо 3.600 мянган түхэригтэ барилга хэхэ даабаряа хоёр хоногоор уридшалан дүүргэһэн байна. Барилгашадай дунда мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Сэлэнгын нүүдэл колоннын барилгашад социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Эдэнэр зургаан һара соо 400 мянган түхэригэй барилга хэхэ аад, аяар 497 мянган түхэригтэ барилга хэһэн байха юм. Энэ колоннын барилгашад ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг. Тиимэһээ ходо һайн шанартайгаар барилга хэжэ, хүдөө ажалшадай магтаалда хүртэнэ. «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй дамжуулгын Улаан түг үнгэрһэн жэлһээ хойшо алдангүй абажа ябана. Баргажанай барилгын организациин коллектив түрүүшүүлһээ гээгдэхэгүйн түлөө ехэ оролдолго гаргана. Эдэнэр хахад жэл соо 225 мянган түхэригэй барилга хэхэ даабаряа 250 мянганда хүргөө.

П. БУТУХАНОВА,
«Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй түсэблэлгын таһагые даагша.

ТАРЯЛАН, САБШАЛАН ҮРГЭДХЭГДЭН ҺАЙЖАРУУЛАГДАНА

„Бурводстрой“ трестын Түнхэнэй оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын ажал тухай

НЭГЭН ҺАНАЛ БОДОЛТОЙГООР

Түнхэнэй гол уужам Буряадаймнай эгээн гоё нютагуудай нэгэн юм. Хада уулаһаа харьялан урдадаг аршаан, булагуудааршье, хүбшэ тайгын ан гүрөөл, шубуудааршье элбэг нютаг гэжэ алдартай. Тарян, мал ажалтай колхоз, совхозуудынь жэлһээ жэлдэ урган хүгжэнэ.

Хэды тиимэшье һаа, аймагай байгаали. уларилынь тон шэрүүн. Олон тоото нуур, сөөрэмүүд, намаг налхи хэдэн мянган гектар эзэлжэ, тарялан, сабшалан үргэдхэхэ хүдэлмэридэ һаад татана.

«Аршан» курортын хажууда оршодог «Восточные Саяны» колхозоор ябахадаа ажахын главна зоотехник Иннокентий Хартоховтой уулзажа, юһэдэхи табан жэлдэ колхозой мал ажалай ямараар хүгжөөгдэхэ тухай һонирхон хөөрэлдөөбди.

— Бухы фермэнүүднай энэ табан жэл соо оньһожоруулагдаха юм. Үүлтэрээр һайн, һү ехэтэй үнеэдһээ гараһан түгалнуудыень шэлэн абажа, нэгэ гү, али хоёр һайн үүлтэрэй фермэ эмхидхэхэ зорилго урдаа табинхайбди, — гэжэ тэрэ хөөрөө.

— Танай ажахын хүгжэлтэдэ ямар бэрхэшээлнүүд ушарнаб, — гэжэ бидэ һонирхобобди.

Үбһэ тэжээлэй талаар манай колхоз ядалдадаг юм. Сабшалан, тарялан багатайбди. Хойморой намаг хатаажа шадабал, ороохо таряа болон тэжээлэй ургамалнуудые тарижа, адууһа малаа тэжээлээр хүсэд хангаха һэмди. Тиигэжэ малай ашаг шэмэшье дээшэлхэ байгаа.

Нигэжэ гансахан мэргэжэлтэд бодоно бэшэ, мүн партиин райком, аймгүйсэдком, тэрэнэй хүдөө ажахын управлени, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ асуудалые шиидхэхээр зоригжонхой.

Дээрэ дурсагдаһан зорилгые арба нэгэн жэлэй урда тээ Түнхэндэ эмхидхэгдэһэн «Бурводстрой» трестын оньһожоруулагдамал нүүдэл колонно шиидхэхэ, бодото дээрэнь бэелүүлхэ уялгатай. Тэрэнэй ажал тухай хөөрэжэ үгэе.

ДОБТОЛГО ЭХИЛЭНХЭЙ. ДОБТОЛГО ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

Намаг налхи хатааха, болдог, һөөг бургааһа сэбэрлэхэ хүдэлмэри манай ажахынуудта урданьшье ябуулагдагша һэн. Теэд энэ шухала хэрэгтэ зорюулагдаһан оньһон техникын бага тула балайшье туһатай юумэн хэгдэдэггүй байгаа.

— Бидэнэр түрүүшын үедэ юрын лэ һубаг татажа, хаа-яа багахан намаг хатаажа эхилһэн байгаабди, — гэжэ колоннын эхилхэһээ мүнөө болотор ажаллажа байгаа Иннокентий Макарович Кобелев хөөрэнэ. — Харин мүнөө гидротехническэ, уһа залаха, тэрэниие газарай нюрууһаа урадхуулан зайлуулха шадалтай оньһон техникэтэй болообди. Мүн газарай хүрьһэн соохи уһа шэргээжэ, хатаажа, ашаглалгада үгэнэбди.

Энэ талаар Түнхэнэй оньһожоруулагдамал нүүдэл колонно 8-дахи табан жэлэй туршада ехэхэн ажал хээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Ой тайга сэбэрлэжэ, шэнэ газар элдүүрилжэ, намагай уһа хатаажа, сабшалангай хүрьһэ һайжаруулжа, 8450 гектар шэнэ газар ашаглалгада үгөө. Мүнөө үедэ тэрэ талмайнууд дээрэһээ нилээд ехэ продукци абтана.

Эдэ бүгэдэ хадаа тон хүндэ. Механизатор-мелиораторнууд ай хаба шадалые туршаһан байха юм. Һөөг бургааһа, модые үндэһөөрнь урбуулан суглуулаад, болдогууд дээгүүр хүндэ шэрэм хамуур шэрэжэ, тэрэниие отолон үгы хээд, уһатай хүндэ катогоор хүрьһыень тэгшэлэн даруулдаг. Намаг хатаалга гээшэ хүшэр хүндэ ажалай нэгэн юм.

ПМК жэлһээ жэлдэ ажалаа һайжаруулжа, түсэб даабаряа амжалтатайгаар дүүргэдэг болоо. Энээниие гэршэлхын тула 1967 ондо хэгдэһэн хүдэлмэриие хаража үзэе. Тэрэ жэлдэ колоннын хүдэлмэришэд «Туранай» совхоздо 735 гектар газарай һөөг бургааһа, 105 гектарай ой модо сэбэрлэһэн байна. 482 гектарта дисковали, каток ябуулагдажа, газарай хүрьһэ һайжаруулһан юм. Тэрэ жэлдэ «Сибиряк», «Восточные Саяны» колхозуудта 550 гектар намаг хатаагдажа, ашаглалгада абтаһан юм. Мүнөө тэрэ талмайнууд дээрэ эрхим бэлшээри бии болонхой.

— Түсэб даабариин ёһоор бидэнэр жэлэй 650 гектар таряанай шэнэ газар ой модонһоо сүлөөлжэ элдүүрилхэ, 250 гектар сабшалан үндэһөөрнь һайжаруулха байгаабди, — гэжэ, Иннокентий Макарович хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Харин бодото дээрээ жэлэй 1500—1600 гектар ашаглалгада үгтэһэн.

Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада манай колоннын механизаторнууд колхоз, совхозуудай фермэ дээрэ 40 үрэмдэмэл худаг малтаа. Мүн заһабарилгын мастерской, материально-техническэ склад гэхэ мэтэ барилга барижа дүүргэһэн байнабди.

ШЭНЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШЫН АЛХАМУУД

Оньһожоруулагдамал энэ нүүдэл колоннын хүдэлмэришэд 9-дэхи табан жэлэй түрүүшын жэлые амжалтатайгаар эхилбэ. Энэ жэлэй нэгэдэхи кварталай түсэб 109 процент дүүргэгдээ.

— Туранай совхоз үхэр шахан таргалуулха тусхай байра барижа байна. Тэндэ худаг малтажа дүүргэбэбди. Мүн тэндэхи газарынь намаглиг юм. Тэрэниие хатаахын тула ханаабуудые малтажа эхилээбди, — гэжэ нүхэр Кобелев хөөрэнэ. — Буртухаалай газар хатааха системэ бариха хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ байнабди. Юуб гэхэдэ, эндэ ашаглалгада үгтэхэ 760 гектар газарай 350-ниинь нёдондо таряалан болгогдожо, «Сибиряк» колхоздо тушаагдаа һэн. Үлэгшэ 410 гектарынь энэ жэлдэ дууһажа, тушаагдаха юм. Уһа суглуулан татадаг гол түхеэрэлгэ мүнөө жэлдэ баригдажа дүүргэгдэхэ байна.

Ажалай Улаан Тугай орденто «Сибиряк» колхоз аймаг соогоо ороохо таряа эгээл ехээр үйлэдбэрилдэг ажахынуудай нэгэн. Колхозой үрэжэл һайнтай аад, шииг нойтоор дуталдадаг таряалангые ундалуулха хэрэгтэ Аһалигай уһалууриин системэ тон ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Тэрэнэй барилга 1972 ондо дүүргэгдэжэ, 800—900 гектар таряалан хура бороогой хомор сагта уһалагдаха юм. ПМК-гай ажалшад мүн зүг бүриһөө ханалагдаһан ехэ сөөрэм энэ жэлдэ барижа дүүргэхэ зорилготойгоор хүдэлжэ байна.

Энэ барилгада хэрэгтэй болохо щит, шулуун бэлэн. Тэрэ шулуун, хайр тусхай шэнжэлгэдэ орожо, һайн гэжэ тоологдоо.

Мүн түмэр-бетон түхеэрэлгэнүүд абтанхай. Энэ ажахыда тон ехэ хэрэгтэй Аһалигай уһалууриин системын барилга түргэндөө оронхой.

— Энэ жэлдэ 1650 гектар намаг хатааха байнабди. Иимэ амжалтаар манай коллектив шэнэ табан жэлые эхилжэ, саашадаа улам һайнаар ажаллаха байна, — гээд колоннын начальник Иннокентий Макарович Кобелев мэдүүлээ.

Б. МАШКИНОВ,
Л. ИРИНЦЕЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

Тюменскэ областиин хойто зүгтэ электрификациин хүдэлмэри үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдана. Энэ хүдэлмэриие «Уралэлектросетьстрой» трестын оньһожоруулагдамал 14-дэхи колоннын коллектив түргэнөөр, һайн шанартайгаар хэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус колоннын хабсаргагшад ажалдаа.

ТАСС-ай фотохронико.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭЛ БАЙХА

Оньһон техникээ бүтээсэ е
тэйгээр ашаглажа, шэнэ онол
га хэрэглэхэ хэрэгтэ Ардасаа
леспромхозой модошод ехэ ан
рал табина. Эдэнэр модо бэл
хэхэдээ нарин зурууд болгон у
гааха арга хэрэглэһээр үни
Отологдоһон модоёо томо багс
вагонуудта ашаалжа, Буряа
мебельнэ комбинадта сэхэ
гэдэг болоо. Эдэнэр ехэнхи
дэлмэреэ техникын хүсөөр бүт
нэ. Тингэжэ һүүлэй үедэ а
лайнгаа бүтээсые 15—20 п
центээр дээшэлүүлһэн байха
Тиимэһээ эдэнэр модо бэлэдх
даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ.

Модошод табан жэлэй түр
шын жэлэй даабари болзорһо
урид дүүргэхэ гэһэн Моск
Ленинград городуудай ажалша
үүсхэлые халуунаар дэмжэ
жэлэйнгээ даабари декабриин 2
да дүүргэхэ гэһэн уялга абан
Энэ түсэбүүдээ бодото
рэнь бэелүүлхын түлөө леспр
хозой модошод габшагайгаар
дэлжэ байна. Энээнэй ашаар
модо бэлэдхэхэ хахад жэлэйн
даабари июниин 20-до дүүрг
шадаһан.

* * *

«Забайкаллес» комбинадай
дошод бүхыдөө жэлэй түрүү
үдэрһөө эдэбхи үүсхэлтэйгээр
дэлжэ, модо бэлэдхэхэ дааба
һара бүри үлүүлэн дүүргэжэ б
на.

Хандагайн, Шулуутайн, Ху
най, Баргажанай леспромхоз
модо бэлэдхэхэ хахад жэлэй
даабари арбаад хоногоор урид
лан дүүргээ. Комбинадай кол
тив хахад жэлэйнгээ даабари
ниин 25-да дүүргээд, һарын
рагдатар даабариһаа гадуур
мянган кубометр модо бэлэдхэ
байна. Иимэ хэмжээнэй
доор тус бүридөө хоёр байра
500 гэр барижа болохоор.

Н. ТЮРНЕВ.

МАГАЗИН-КЛУБ ТУХАЙ ДУУЛАА ҺЭН ГҮТ?

Албанайнгаа хэрэгээр би Хурамхаан ошоһон байгааб. Аймагай түб һуурин соогуур ябатараа, номой магазинай үүдэндэ иимэ соносхол обёорбо гээшэб: **«Анхарагты! Июниин 1-дэ үдэшын 18 часта «Галхан» гэжэ магазин-клубта Хүүгэдые хамгаалха уласхоорондын үдэртэ зорюулһан номуудай выставкэ болохонь Магазин-клубай совет».**

Магазин-клуб? Иимэ юумэн тухай урда тээнь дуулаагүй ябаалби. Орожо үзэхэ байна гээд оробоб.

Тэрэ хэмжээ ябуулга эмхидхэгшэд юумэеэ һахы-һалаг түхеэржэ байба. Выставкэнь дүрбэн гаршагтай байха байгаа ха: **«Хүүгэд — ажабайдалаймнай баяр», «Зол жаргалта бага наһан», «Үльгэр онтохоной орон», «Бэлэгүүд».**

Үдэшэлэн хүүгэдшье, наһатайшье зон олоороо сугларба. Тэдэнэй дунда олон малшад бии. Зариманиинь выставкын тагуудай ойро түрсэлдэнэ. Нүгөөдүүлынь бишыхан столой хажууда сугларанги. Стол дээрэ — номууд. Саанань харахан үһэтэй залуу эхэнэр аргагүй уранаар ном уншана. Шагнагшад тон шэмээгүй зогсоно. Һүүлдэнь мэдэхэдэм, уншагшамнай нютагай дунда һургуулиин багша Тамара Бубеева байгаа.

Багша уншалгаяа зогсоогоод, ондоо номуудай удхые уран гоёор хөөрэжэ оробо. Ямар нэгэн ном гартаа бариад байхадань, ээлүүдгүй худалдажа абаха дуран хүрэхэ юм...

Т. Б. Бубеевае хүүгэдэй библиотекын хүдэлмэрилэгшэ В. Н. Михайлова һэлгэбэ. Валентина Николаевна хүүгэдые хүмүүжүүлгэ тухай номуудые түрэлхидтэ дурадхаха юм.

Һүүлдэнь уһа, нара, һалхиие ялагаад бэедээ туһатайгаар хэрэглэхэб гэһэн хөөрэлдөө эмшэд үнгэргэбэ.

Хөөрэлдөөнэй боложо дүүрэхэдэ, хүгжэм нэербэ. Һайхан хүгжэм шагнахадаа, хүн бүхэнэй шарайда баярай ошон носохо юм. Харин хүгжэмые имагтал гэр соо байгшад шагнаагүй, газаагууршье ябаһан хүн шагналсаа.

Удаань номой наймаан эхилшэбэ. Хүн бүхэн дуратай номуудаа шэлэжэ абаад, үүдэнэй хажууда һууһан кассирта мүнгэеэ түлөөд гаража ошохо юм. Номшье гансата һиирэг болошоно. Тэрэ үдэр магазин хооһон шахуу болотороо ном худалдаа гээ һаа, дэгэд гүүлэн хөөрэбэ гэжэ бү ойлгогты: нэгэ үдэр соо эд бараанай эрьесын арбан хоногой түсэб дүүргэгдээл!

Иимэ шэнэ янзаар ном наймаалдаг гурим манай Буряад орон соо түрүүшынхиеэ хэгдэжэ байна. Аяар холын Хурамхаанай аймагта шэнэ гуримай түрүүлэн һууриждажа байһаниинь тон һайшаалтай. Энэ хадаа соёл болбосоролой захагүй хүдэлмэриин нэгэ һалбари болоно бшуу. Хэды олон эгээлэй хүнүүд урда тээнь номой магазинда ородоггүй байһаншье һаа, иимэ гоёор, ёһотой һайндэрэйхеэр наймаа эмхидхэхэдэнь, заатагүй орожо ерэнэ ха юм.

Иимэ хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэн ябуулжа байхаар ниитын совет байгуулагдаһан юм ха. Тус соведые политгэгээрэлэй кабинедые даагша Л. А. Жалсараева толгойлно. Соведэй бүридэлдэ аймгүйсэдкомой соёлой таһагай хүдэлмэрилэгшэ В. В. Никитенко, гэгээрэлэй таһагай хүдэлмэрилэгшэ О. М. Елшина, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь В. О. Хорганов, аймагай прокурор М. З. Манданов, аймагай болон хүүгэдэй библиотекэнүүдые даагшанар В. А. Будаева, К. М. Будаин гэгшэд, эмшэн Я. А. Стопачинский, хүдөө ажахын управлениин главна зоотехник М. Х. Хаптаев оролсонод.

Соведэй гэшүүд өөһэдөө ямар нэгэ хэмжээ ябуулгын бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ оролсохоһоо гадна, бусад мэргэжэлтэдые хабаадуулдаг байна. Жэшээнь, ямар нэгэ выставкэ, «Уран зохёолой һонин» гэжэ ханын газетэ шэмэглэхэ хэрэгтэ Хурамхаанай дунда һургуулида ажал заадаг багша Л. К. Молчанов эдэбхитэйгээр хабаададаг байха юм.

— Магазин-клуб эмхидхэхэ хүдэлмэриин дүршэл,—гэжэ магазиниие даагша, «Потребкооперациин эрхим хүдэлмэришэн» гэһэн нэрэ зэргэдэ 1967 ондо хүртэһэн Роза Михайловна Миронова хөөрэнэ,—манай ороной баруун областьнуудһаа, зарим республиканууднаа эхитэй. Манай республикада бидэ түрүүшын хараасгай хабди. Хурамхаанай интеллигенци хүдөөгэй зониие соёл болбосоролой талаар хангаха иимэ дүршэл һаянай нэбтэрүүлжэ байна.

Эрдэм номой далай соогуур алдарта капитанууд урагшатай тамараг лэ!

Э. ПАНТЕЛЕЕВА,
республикын кинофикациин управлениин хүдэлмэрилэгшэ.

МАНАЙ ЗҮГЫШЭД—ЭРХИМҮҮД

Республикымнай зүгышэдэй түрүүшын суглаан ниислэл хото Улаан-Үдэдэ һая болобо. Эндэ суглараһан дала гаран зүгышэд республика дотороо зүгы үсхэбэрилхэ хэрэг саашань улам һайжаруулха, тэрэниие хүдөө ажахын ашаг үрэтэй һалбаринуудай нэгэн болгохо тухай хөөрэлдэһэн, дүй дүршэлөө андалдаһан байна.

Зүгын ажалай продукци үйлэдбэрилгые хүгжөөхэ, зүгын тоһо абалгые дээшэлүүлхэ тухай Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо В. И. Дубровский, зүгын ажалай ба зүгы үсхэбэрилдэг совхозуудай трестын директор Н. В. Молчанов гэгшэд элидхэл хээ.

РСФСР-эй зүгышэдэй дунда түрүүлһэн манай Буряадай республикын зүгышэдтэ РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын зүгын ажалай управлениин, главна зоотехник М. С. Подольский дамжуулгын Улаан туг болон түрүүшын мүнгэн шан барюулһан байна.

Хүдөө ажахын эрдэмэй кандидадууд нүхэд Занеев Старков хоёр зүгышэдтэ тон һонирхолтой, туһатайшье элидхэлнүүдые хээ. Республикымнай колхоз, совхозуудай түрүү зүгышэдэй зүгһөө Филонов, Толстихин, Жмакин, Абросимов болон бусад өөһэдынгөө дүй дүршэл,туйлаһан амжалта тухай сугларагшадта мэдээсээ.

Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын хүдэлмэрилэгшэ Л. З. Забанова зүгын ажал тухай литературатай зүгышэдые танилсуулаа. Зүгы харагшадай хүдэлмэридэ хэрэглэгдэдэг шэнэ хэрэгсэлнүүдые харуулһан выставкэ сугларагшад анхаралтайгаар хараһан байна.

В. ГОНЧАРОВ,
Буряадай ЦНТИ-гэй хүдөө ажахын таһагые даагша.

Болгариин Арадай Республикын ниислэл Софи городтохи «Электроника» комбинадта элдэб янзын электронно-тоололгын машинануудые бүтээн гаргадаг юм. Тэндэхи машинанууд гадаадын олохон гүрэнүүдтэ эльгээгдэдэг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Электроника» гэжэ комбинадай цехэй аппарадуудые хабсаргалга.

ТАСС-ай фото.

ЗАЛУУ ЗОХЁОЛШЫН АМЖАЛТА

Ургажа ябаа уран зохёолшо Гарма-Доди Дамбаевай түрүүшын ном — «Харгы дээрэ» гэжэ нэрэтэй рассказуудайнь суглуулбари хэблэлһээ гаража, уншагшадай һонорто табигдаба. Залуу уран зохёолшын бэшэһэн рассказууд «Байгал» журнал, «Буряад үнэн» газетын нюурнуудта хэблэгдэжэ байдаг тула яһала олон уншагшадай анхарал нэгэтэ бэшэ татаһан байха.

Рассказ гээшэ хүшэр хүндэшье, манай литературын ондоо жанрнуудта орходоо үлүү хожомдожошье ябаһан жанр гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Ном соо долоон рассказ оронхой. Тэрээн сооһоонь «Жаргалтайш даа Саяана», «Харгы дээрэ» гэһэн рассказууд удхын, мүн хэлэнэй нугалбариин талаар гэмгүй һайнаар бэшэгдээ гэжэ һанагдана.

Дурсагдаһан рассказай нэгэн сооохи гол геройнь Саяана гэжэ залуухан басаган. Тэрэ хадаа уншэн үхибүүдэй гартэ түбхинүүлэгдэжэ, хүн болоод, дунда һургуули дүүргэмсээрээ ажалай замда гаража, заводой цехтэ хүдэлдэг болоо. Саяана Володя гэжэ хүбүүндэ хадамда гаража, түрэ найр, баяр зугаа болоно. Саянын эхэнь бүри багахан ябахадань наһа баража, зүрхэ сэдьхэлыень ехээр зобоогоо һэн. Теэд эсэгэнь уйдаһандаа архида орожо, хүүгэдтээ нэгэтэшье энхэргэн дулаан үгэнүүдые хэлээгүй, үхибүүдэйнгээ саашанхи хуби заяан тухай оройдоо бодоогүй.

Ядаха тулихые үзэһөөр Саяана Баяр гэжэ дүү хүбүүнтээ урган өөдэлжэ, ёһотой хүнүүд боложо шадаа. Саяанын гансатаймни нэгэ дутагдалынь гэхэдэ, — хэлэгүй. Али магад түрэхын тиимэ байгаа гү, али һогтуу эсэгэ, хэрзэгы хойто эхын аяг аашаһаа иимэ болоо юм гү?!

«Харгы дээрэ» гэжэ рассказ мүн һониноор бэшэгдээ. Тэрээн соонь — олон хүн зоной хуби заяан харуулагдана, энэрхы һайхан сэдьхэлтэй жолоошон Дугарай, тэрэнэй инаг нүхэр Жибзэмаа, мүн үншэрһэн үхибүүн Серёжын...

«Дэлхэй дээрэ тооложо барагдашагүй олон зүргэ харгы бии. Хэды олон зүг уруу тэдэнь һунан ошодог гээшэб. Янза бүриин харгынууд хото городуудые, тосхон айлнуудые холбодог.

«Теэд намда ори гансахан харгы юунһээшье үнэтэй агша. Тэрэ харгы дээрээ инаг гансаяа угтахаяа гарагшаб. Зүгөөр гэртэнь үдэшэжэ, автобусто һуулгахадаа, уйдан үлэшэхэш. Гэбэшье хэзээ нэгэтэ энэ харгы хуби заяандамни үршөөгдэһэн зол жаргал асаржа, инаг гансатаймни ниилүүлхэ аабза гэжэ найдан хүлеэгшэб...» Энэ сог залитайгаар бэшэгдэһэн үгэнүүд олон юумэн тухай хэлэжэ үгэхэл даа.

Гарма-Доди Дамбаевай түрүүшын ном — рассказуудайнь суглуулбаритай танилсажа, уншан байхадаа, залуу автор яһала һайн рассказуудые бэшэдэг байна гэжэ хэлэхэдэ болоно. Ургажа ябаа уран зохёолшо һонин ажабайдалай үнэншэмөөр зуриддоотэ хэһэгүүдые зураглажа харуулхаяа оролдоо, зарим образуудынь хүсэд һайнаар тодоржо гараагүйшье һаа, бэеэ дааһан рассказууд соогоо гол онсо һуури эзэлжэ шадана. Ямаршье залуу уран зохёолшын түрүүшын «бүтээл» алдуу эндүүгүй байдаггүй бшуу. Имагтал дам саашадаа үсэд нэтэрүүгээр ажаллаһанай, алдуунуудаа заһаһанай эсэстэ ёһото уран зохёолшо үнэн сэхэ харгы замаа олодог. Залуу автор ябан ошон, иимэ харгы дээрэ заабол гаража шадаха гэжэ найдая!

М.-Б. БАТОЕВ.

Мрклин городтохи (Баруун-Чешскэ область) «Электропорцелан» гэжэ завод электро-дамжуулгануудай томо изоляторнуудые гаргадаг Чехословакидахи гансахан лэ предприяти болоно. КПЧ-гэй XIV съездын Директивэнүүдые бэелүүлэн, заводой коллектив 1970 онойхитой сасуулба, 5,1 процентээр ехэ продукци гаргаха гэһэн уялга абаһан байна. Изоляторнуудые ондоо тээшэнь худалдалга мүнөө жэлдэ 7 процентээр нэмэхэ, Чехословакиин электровозуудай ябадаг болоһон түмэр замууд энэ заводой продукцяар хүсэдөөр хангагдаха. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: изоляторнуудые хатаалгын камерта абаашалга.

ТАСС-ай фотохронико.

АЛТАН ГАДАҺАН

Лодонгийн ТҮДЭБ

(Романһаа хэһэг)

Монгол ороной мэдээжэ уран зохёолшо Лодонгийн Түдэб гэдэг 1936 ондо Губи Алтай аймагта Наран гэжэ һайхан нэрэтэй нютагта түрэһэн юм. Тэрэ нютагтаа эхин шатын һургуули дүүргэжэ, Улаан-Баатар хото ерээд, багшанарай дээдэ һургуулида ороһон байна. Эгээл тэрэ үедэ Түдэб шүлэг бэшэжэ захалаа, тэрэнэй найруулһан зохёолнууд хүн зоной зүрхэ сэдьхэл буляагаа, зариманиинь дуун боложо сууряатаһан байха юм. «Эжы», «Агшан зуурын ушарал», «Болзолдоһон газартаа яарал» болон бусад шүлэг дуунуудынь арад зоной дунда алдаршанхай. Тэдэ шүлэгүүдынь «Нүхэд», «Сайн байна гү?» гэһэн номууд соо согсологдон хэблэгдэнхэй.

Залуу уран зохёолшо прозодо орожо, хэдэн номуудые хэблээ, тэдэ номуудайнь гол темэ юуб гэхэдэ, монгол орондо хубисхал болоһон тухай домоглоно. «Уулын үер» гэһэн романиинь олон түмэн уншагшадта халуунаар хүлеэгдэн абтаа. Энэ номынь хэдэн олон хэлэн дээрэ оршуулагдажа, хари гүрэнүүдтэ хэблэгдээ.

Лодонгийн Түдэб шүлэг, прозо, шүүмжэлэл бэшэхэһээ гадна, эрдэмэй ажал ябуулдаг байна. Тэрэ — хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, Монголой уран зохёолшодой холбооной секретарь юм. Энэ ехэ ажал габьяагайнгаа түлөө Бүгэдэ найрамдаха Монгол арад уласай Ехэ хуралай депутадаар һунгагданхай.

Бидэнэр танине энэ уран зохёолшын «Алтан гадаһан» гэжэ туужатай танилсуулхамнай. Энэ тууджа соо монгол ороной хубисхалайударидагша Сүхэ-Баатар тухай эхэ орондоо эрхэ сүлөө олгохын түлөө тэрэнэй тэмсэл, Совет ороной улаан сэрэгэй туһаламжаар илалта туйлаһан тухай, Москва хото ошожо, Ленин багшатай уулзаһан тухай домоглогдоно.

Энэ туужые уран зохёолшо Ц. Жимбиев Д. Дамдинова хоёр буряадшалба.

ЛЕНИН БАГШАТАЙ УУЛЗАЛГА

...Уужам Москвагай үргэн үйлсөөр хүнгэн машина хурдаар гүйнэ. Тэрэнэй сонхоор Сүхэ-Баатар ехэ хотын шарай шэртэжэ ябана. Гэбэшье тэрэ үргэндөө һахалтай, үргэн духатай, урин һайхан харасатай хүнэй дүрэ зураг сэдьхэлдээ оруулна. Хэдэн минута болоод, тэрэ хүнтэй золгоходоо юу хэлэхэ тухайгаа Сүхэ-Баатар уридшалан бодоно. Манай хүн засаг түрэ гэдэг юун гээшэб гэжэ һайн мэдэхэ байгаа һэн. Засаг түрэ болбол гансахан хилын шугамаар таһалһан газар нютаг бэшэ. Тэрэ болбол үсэгэлдэр, мүнөөдэр, үглөөдэр — гурбанай амиды зангилаа газар нютаг, хүн зон, хуби табилангай холбоддоон, ажахы ба захиргаан, сэрэг ба ажалшан болохоһоо гадна,засаг түрэ гэдэг бусад гүрэнүүдтэй харилсаан болоно. Харин эдэ бүхэниие яажа тогтоохоб?

Кремлиин алтан хаалгаар орожо, нилээд ябаад, шара үнгын зүһэтэй үндэр гэрэй ойро буужа. тэрэ байшанда айлшад оробод. Нэгэ таһаг соо ороходонь, набтар столой саанаһаа бүхэриг шамбай бэетэй хүн бодожо, Сүхэ-Баатарые ба тэрээнтэй ябаһан хүнүүдые угтан ерэбэ. Гэб гэнтэ палаахын тос гэхэнь соностобо, Сүхэ-Баатарай бэс хамгаалагша хүн Ленин багшын урда мүргэн зальбаржа байба. Тэрэниие Сүхэ-Баатар харахадаа, балай ехээр гайхабагүй, ехэшүүлые игэжэ хүндэлхэ зүүн зүгэй ёһо гурим ха юм. Сүхэ-Баатар өөрөөшье үбдэг дээрээ һүгэдэхэсэ һанана. Оршолон дэлхэйе хубилган һэргээһэн энэ сэсэн мэргэн хүнэй урда бүгэдэ зон тонгойн дохихо ушартай. Энэ болбол айн һүрдэлгэн бэшэ, харин талархан хүндэлһэнэй гэршэ мүн.

Владимир Ильич үбдэг дээрээ һэхэрһэн монголой ойро ерэжэ, тэрэниие гарһаань татан бодхоогоод, стулда һуулгаба. Сүхэ-Баатар сэрэгэй ёһоор мэндэшэлээд, түрэһэн нютагайнгаа сэнхир тэнгэриин үнгэтэй хадагые — монгол арадай эгээл эрхим бэлэгые, арад зоной зүрхэ сэдьхэлэй нангин хайрые Ленин багшада бариба.

Сүхэ-Баатар эрхим һайн танилайдаа айлшалжа ерэһэн юумэдэл болоно, энэ гэрэй эзэнтэй оло дахин уулзаһандал һанана, тэрэнэй һуудаг стол, гүрэмэл бургааһан стул, номой тэбхэгэр аргэнэг болон бэшэ бэшэ юумэнүүдые нэгэтэ бэшэ үзэһэн шэнги байба.

Сүхэ-Баатарай зүрхэ сэдьхэл соо иимэ һанал бодолнууд ороод орхино: «Зарим хүн ганса үмсынгөө гэрэй байдалые бариха хүсэ шадал дутадаг, харин энэ хүн бүхы дэлхэйн хүн түрэлтэнэй хуби заяае багтаан бодожо байдаг. Жэшээлхэдэ, арбаад жэлэй саада тээ Прага хотодо болоһон большевик партиин зургаадахи бага суглаан дээрэ монгол арад түмэнэй эрхэ сүлөөе хамгаалжа, ородой хаанта засагай эзэрхэг түримхэй зорилгые шүүмжэлһэн байха юм, тэрээнһээ гадна «Правда» газетэдэ бэшэжэ, ажалшадай депутаднарай хэлэхэ үгыень проектдэ багтаан оруулһан юм. Тиигээд лэ 1912, 1913, 1915—1916 онуудта, жэл бүхэндэ шахуу монгол арадай үйлэ хуби тухай һанаагаа зобожо, тэдэнэй ерээдүй тухай бэшэһэн, «Монголдо эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэхэ байгуулганууд бии болохо гү, сохом яажа бии болохоб?...» гэжэ асууһан байха юм.

Ленин нюдэеэ хёрхоор онииилгон харана, заримандаа столой ойро зогсоод гү, али нэгэ гээ һаа гэр соогуураа ябажа байгаад лэ, огсом түргөөр хөөрэжэ захална:

— Би монгол ороной байдал тухай һайн мэдээ абахадаа, ехэтэ баярладаг байгааб. Харин мүнөө таанадтай, тэрэ гүрэн түрын түлөөлэгшэнэртэй уулзаһандаа угаа ехээр урмашанам. Би өөрөө хубисхалай хүдэлөөндэ гушаад гаран жэл соо оролсожо ябахалаараа, юу хээ тухайлха болооб. Эрхэ сүлөө олохо гээшэмнай туйлай хүндэ хэрэг юм, хүрэнгэтэн ангиин мэдэлһээ арад түмэниие сүлөөлхэ гээшэ бэлэн бэшэ. Монгол орон мал ажахыгаар байдаг, танай арад зон ажалша малша зон, нүүдэлээр зөөжэ ябадаг гэбэшье, энэ хүшэр хүндэ хэрэгые үсэгэлдэр шахуу үдхөөд, иимэ түргөөр бүтээһэнтнай гайхалтай. Манай Совет орон, большевик парти, Коминтерн яһала туһаламжа үзүүлээ, харгы замыетнай заажа үгөө, барон Унгернын дээрмэшэдые даралсаа. Харин таанад юунтэйшье жэшээгүй илалта туйлаад байнат, гэбэшье бүхы хэрэгээ бүтээгээбди гээд, һанаа амараад һууажа болохогүй. Таанад арадайнгаа партиие улам хүгжөөхэ, арадайнгаа сэрэгые бэхижүүлхэ, арад зонойнгоо эрхэ сүлөө нюдэнэй сэсэгы мэтээр хамгаалха ёһотойт. Таанадта гадаадыншье, мүн дотоодыньшье дайсад һаад хэхэ гэжэ оролдохол байха...

«Ленин багша манай орондо ажаһууһан хүн шэнгеэр үнэн зүбөөр хэлэжэ байнал, эдэ бүхэниие хаанаһаа мэдэнэ гээшэб, арадай хубисхалай дайсад тухай тон зүб яринал. Тэдэнэр хуушанай элинсэг хулинсагай засаг түрые үлээхэ гэжэ оролдоно бшуу. Юрэдөө тиимэ һэдэлгэ гаргаһан хүнүүд манайшье дунда байха: тэдэнэр — Данзан одоо болон бусад болоно ха юм. Эдээнтэй одоо эблэржэ болохогүй!» — гэжэ Сүхэ-Баатар бодолгото болохо зуураа асууна:

— Арадай хубисхалта намые Коммунис нам болгожо болохо гү?

— Нэгэ намые ондоо нам болгохо гэһэн зүбшөөл үгэжэ шадахагүй байнам. Зүгөөр орон түрынгөө ажабайдалые хубилган ондоо болгохо зэргэтэйт. Мүнөө үе сагта танай монгол орон ехэ гээгдэнги ажабайдалтай байна. Танай монгол арад зон эрдэм соёл, ажаүйлэдбэри, хүгжэлтэеэ улам дээшэлүүлжэ, Европо түбиин гүрэнүүдэй, мүн бүхы дэлхэй дээрэхи хүсэн түгэс гүрэнүүдэй зэргэдэ жагсаха ёһотойт. Арадай хубисхалта намые Коммунис парти болгохын тулада олон түмэн малшадай дундаһаа пролетаринар урган гараха ушартай юм. Харин гаршаг нэрые ондоо болгон будаха гээшэ мүнөө буруу гэжэ һанаха байнам.

— Үндэһэн сүлөөрэлгын хүдэлөөн илаха гү?

— Гадаадын ба дотоодын хүрэнгэтэн ангиин мүлжэлгэһөө ажалшан арадай сүлөөрхэ гээшэ бэлэн бэшэ гэдэгые дахин һануулая. Илангаяа Монгол орон мэтын нүүдэл ажабайдалтай орон Европо түбидэ байдаг гүрэнүүдтэл адли хүгжэлтэтэй болохонь хүндэ, гэбэшье тэдэниие хүсэхын тулада шармайха хэрэгтэй бшуу. Танай Монгол ороной хүгжэлтэдэ манай ород гүрэнэй саг үргэлжэ туһалжа байханъ лабтай. Тэрэшэлэн гээгдэнги байдалтай оронуудта түрүү оронуудай пролетаринарай туһаламжаар совет засаг байгуулагдажа болохо. Тиигээд лэ тэдэнэр капитализмын шатые алгасан коммунизмда шэлжэн орожо шадаха. РСФСР-эй хүдэлмэришэд, тараашад танай монголой ажалша малша зондо хододоо туһалжа, харин танда аша туһа хүргэһэнэйнгөө түлөө, танай газар дайдын баялигта шунахайрхагүй. Тэрээнһээ гадна, ородой хаанта засаг байхадаа, монголой автономито засагтай хэлсээ баталхадаа, эзэрхэг түримхэй эрилтэнүүдые табиһыень гэршэлһэн саарһануудые үгы хэхэбди,.. — гэжэ хэлэнэ Ленин.

Хаанта засагта Монгол ороной түлэхэ табин миллион түхэригэй үри шэри Сүхэ-Баатарай һанаанда оробо. Богдо гэгээн засаг толгойлжо байхадаа тэрэ ехэ үри хэһэн байгаа. Тэрэ ехэ мүнгые һөөргэнь бусаажа абахагүй гэжэ гү? Мүнөө ород арад зоной хүшэр хүндэ байдалынь хэндэшье мэдээжэ. Дайн, үлэсхэлэн, тахал үбшэндэ нэрбүүлэн байһан аад лэ урдань үгэһэн зээлиеэ бусаажа абахаяа арсабал!

— Манай хоёр гүрэн хоорондоо адли тэгшэ хэлсээ баталхабди, энээнһээ хойшо манай оронууд гүрэнэй талаар болоо һаа, эбтэй эетэй хүршэнэртэл адлихан, нүхэрэй талаар болоо һаа, аха дүүнэртэл адлихан ябахабди,—гээд Владимир Ильич энеэбхилбэ.

Монголой арад түмэндэ хуби заяанайнь мүнхэ одые заажа үгэһэн Ленин багша манай хубисхалые ударидагша Сүхэ-Баатар хоёр халуун гарнуудаа барилсаба. Аха дүү хоёрой гар гараа адхалсахые түби дэлхэйн түүхэ үзэбэ. Харин тэдэнэй һалахые түүхэ үзэхэгүй! Алтан дэлхэй дээрэ түрүүн агуу ехэ арад бага арад түмэнтэй аха дүү болон нүхэсэбэ!

БУРЯАД ОРОНОЙМНАЙ БАЯЛИГ

АЛТАНАЙ ПРИИСКЫН ТҮҮХЭҺЭЭ

Буряад дайдамнай алтаар баян нютаг гэжэ дэлхэйдэ суурхаһаар үнинэй юм. Совет элитэ, мэдээжэ геолог, географ Владимир Афанасьевич Обручев олохон жэлэй туршада Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй баялигые шэнжэлһэн байна. Ази түбиин алтаар баян районуудые тэрэ шэнжэлхэ зуураа, Баунтын аймагта оршодог Витим мүрэнэй хоймор талые шэнжэлжэ үзөө һэн. Забайкалиин энэ хубиие шэнжэлхэдээ, В. А. Обручев Витим мүрэниие тойроһон газар дайда үргэлжэдөө алтаар хушагдаһан байна гэжэ бэшээ бэлэй.

Витим, Ципа, Ципикан мүрэнүүдэй эхиндэ XIX зуун жэлэй түрүүшын хахадта алта малтажа захалһан түүхэтэй.

УРДАНЬ ИИМЭ ҺЭН

Витим мүрэнэй хоймортохи нэлэнхы үргэн дайда хаанта засагай сүлэлгын газар гэжэ мэдээжэ һэн. Арад зоной эрхэ сүлөөгэй, зол жаргалай түлөө тэмсэгшэд, гүрэнэй гэмтэд, хүлһэнэй хүдэлмэришэд гол түлэб эндэ хүдэлдэг байгаа. Энэ прииск Михайловска гэжэ нэрэтэй һэн. XIX зуун жэлэй эсэстэ арендатор Новомейский гэгшэ тэрэниие эзэмдэжэ байһан.

Хүдэлмэришэд тэсэшэгүй хүшэр хүндэ эрхэ байдалда ажалладаг, тэдэнэртэ салин хүлһыень түлэхэдөө мэхэлэн хуурадаг, яла түлүүлдэг, амта шэмтэгүй эдеэ хоол үгэдэг һэн. Энээндэнь дураа гутаһан хүдэлмэришэд нэгэнтэ бэшэ буһалгаалдаг байгаа. Теэд хаанта засагайхид хүдэлмэришэдэй буһалгаае хатуу шангаар дарадаг байһан.

Агууехэ Октябриин революциин сууряан зэдэлжэ, Забайкалидашье хүрэжэ ерээ һэн. Промышленна предприятинууд, руднигууд, алтанай приискнүүд гүрэнэй мэдэлдэ үгтэбэ. Урда сагай алта малтагшадай зэр зэмсэг гэбэл: хайлаа, хүрзэ, ябаган тэргэ байһан юм. Иимэ барга бүдүүлиг зэр зэмсэгүүдээр Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ артелиин гэшүүд алтаяа малтадаг байгаа.

Михайковскын алтанай приискдэшье мүн иимэ зэмсэгээр ажалладаг һэн. Революциин һүүлээр тус приискын олохон хүдэлмэришэд ишэ тиишээ тарашаһан. Совет засагай түлөө болоһон байлдаануудта зариманъ баатарай үхэлөөр унаһан, үсөөхэн лэ хүнүүд хуушан ажалдаа үлэһэн юм. Үнинэй хүдэлмэришэн, путиловец, большевик Кляблин, Байгал шадарай хасаг Бобков гэгшэд эндэ үлэгшэдэй дунда бии һэн.

«ЦАКИТ» ПРИИСКДЭ

Мухтуинын булагта алта малталга 1932 ондо угаа түргэнөөр хүгжэжэ эхилбэ. Хүдэлмэришэдэй ажаһууха хамтын байра, магазинууд, клуб болон үйлэдбэриин, захиргаанай гэхэ мэтэ байшангууд Михайловскһаа ишэ асарагдажа, һэльбэгдэн шэнээр баригдаа һэн. Мүн лэ алтанай шахтанууд, оньһон техникын түхеэрэлгэнүүд шэнэ участогта бодхоогдожо, алта малтагшадай бар хүсөөрөө хэдэг ажалые нилээд хүнгэдхөө һэн.

«Союззолото» управлени Баргажанай Ципикан нүүлгэгдэжэ, «Баргузинзолото» комбинат гэжэ нэрлэгдэбэ. Мухтуинын, Ципиканай (Воскресенск), Ивановскын, Федоровскиин, Карафтидай, Дунда-Витимэй (Кедровка, Коса, Каралон) приискнүүд энэ комбинадта орожо, нэгэдэһэн.

Баунтын аймагай огто гэдэдэггүй газарта алта малтаха гээшэ хүшэр хүндэ ажал һэн. Энэ ажал хүнгэдхэхын тулада Совет засаг ехэхэн анхарал хандуулдаг байгаа. Гүрэнэй мэдэлдэ приискнүүдэй үгтөөд байһан түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, халуун ууралаар хүйтэн газар гэдхээдэг болобо. Энэ шэнэ онол арга алта малталгын түүхэдэ ехэхэн хубилалта хэһэн байха. Жэшээлхэдэ, ажалай бүтээсэ 8 дахин дээшэлһэн юм.

Энэ приискын үйлэдбэри үргэдхэгдэжэл байгаа. Шахтануудай уурхайнууд гол горхониие уруудан улам олошорбо. Алтанай шахтануудай уурхайнуудта дүтэхэнэ шэнэ һуурин урган бодобо. Цакит голдо Мухтуин горхоной шудхан ороһон уулзуур дээрэ энэ һуурин жэлэй туршада бодхоогдоо бэлэй. Тэрэ жэлнүүдтэ Цакидай прииск «Баргузинзолото» комбинадай амжалта туйлаха хэрэгтэ гол һуури эзэлдэг һэн.

Приискын урган хүгжэхэдэ, алта малтагшадай материальна болон культурна эрилтэ ехэ болобо. Алташадай һууринда хоёр клуб, библиотекэ баригдаба, промышленна эд бараан ба эдеэ хоолоор хангалга һайжарба.

Гүрэн түрынгөө халуун анхаралаар урмашаһан хүдэлмэришэд эдэбхи ехэтэйгээр ажалладаг болоо һэн. Тэдэнэр түрүүшын табан жэлнүүдтэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнүүдтэ оролсожо, стахановска хүдэлөөе халуунаар дэмжэһэн байна. Иигэжэ аймаг дотор алта малталга нилээд ехээр хүгжөө бэлэй. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, алта малтагшадай ажабайдал жэлһээ жэлдэ улам һайжаржа,Совет засагай аша туһаар баян дэлгэр боложо захалһан юм.

ҺЭРГЭЭН БОДХООГДОО

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн дүүрэбэ. Эхэ оромнай дайнай жэлнүүдтэ һандаралда ороһон ажахынуудаа һэргээн бодхоожо эхилбэ. Баунтын алта малтагшадшье гүрэн түрын шухала энэ хэмжээ ябуулгануудай хажуу тээ үлөөгүй һэн.

1955 ондо Ципиканай приискын управлени Цакидай приискые һэргээн бодхоохын тулада дүй дүршэл ехэтэй үнинэй горняк С. Н. Ткаченкые тиишэ эльгээбэ. Энэ нүхэр арбан зургаатайхан хүбүүн ябахадаа, Михайловскын приискдэ ажалайнгаа намтар эхилһэн байгаа. Һүүлдэ Мухтуинын, Цакидай приискнүүдтэ ажаллаа.

Алтанай приискдэ гушаад жэлэй туршада ажаллажа, юрын хүдэлмэришэнһөө участогай начальник болотороо ургаһан. Дүршэл ехэтэй горняк хүшэр хүндэ зорилго бэелүүлхэ болоһоноо һайн мэдээжэ байгаа. Хамаг юумэеэ жэжэ божо ажалһаа эхилбэ. Эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха зуураа, кадрнуудые бэлдэжэ, тэдэнэрые элдэб нютагуудһаа суглуулжа захалһан байна. Газар малтаха хоёр оньһон машина Михайловска участогта тодхобо. Дүтэ ойрын гол горхонуудай эрьенүүдээр алта бэдэрхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа эхилээ һэн. Алта бэдэрэгшэдэй гаргаһан оролдосо хэшээл ашаяа харюулба. Гурбан жэлэй үнгэрөөд байхада, Францевскэ голой адагта алтанай ехэ нөөсэ олдобо. Эндэхи приискдэ хүдэлмэри дахинаа һэргээгдэжэ, алтанай элһэнхада сомогдожо, эхилээ бэлэй.

Приискын техническэ түхеэрэлгэ эрид һайжарба. Бульдозернууд, электро-үрэмдэлгын түхеэрэлгэ, газар малтадаг машина гэхэ мэтэ хүсэ ехэтэй техникэ бии болоо һэн.

МАЛТАГШАДАЙ АМЖАЛТА

Мүнөө үеын шэнэ оньһон техникээр зэбсэгжэһэн алта малтагшадай коллектив ажалдаа амжалта туйлана. Тэдэнэр алта малтаха үнгэрэгшэ жэлэйнгээ түсэб 119,8 процент дүүргэһэн байгаа. Энэ амжалтаяа байгша ондошье улам арьбадхажа эхилээ. 1971 оной түрүүшын кварталда алта малтаха түсэбөө 100,5 процент дүүргэхэ уялгатай һаа, бодото дээрэнь 110,5 процентдэ хүргэһэн байха юм.

Газар дороһоо алтанай элһэ малтажа гаргаха түрүүшын кварталай түсэб 108 процент дүүргэгдээ гэхэ гү, али 27000 кубометр элһэ малтаха байбал, 28100 кубометр элһэ малтажа гаргаа. Тиихэдэ тус бүридөө хоёр айлай байха хоёр байшан түрүүшын кварталда ашаглалгада үгэһэн байха юм. Иигэжэ эндэхи горнягуудай амжалта туйлаха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаһан алташад олон. Жэшээлхэдэ, А. С. Комогорцевой даадаг алта малтагшадай бригада түсэбтэ даабаряа 143 процентдэ хүргэдэг, хүдэлмэришэн бүхэн халаанайнгаа ажалай бүтээсэ дээшэлүүлжэ, 9,2 кубометр элһэ малтажа гаргадаг байна. А. Ф. Миллерэй даадаг бригада мүн лэ һайнаар хүдэлнэ. Тус бригадын гэшүүн бүхэн халаан ссогоо 8,3 кубометр элһэ малтажа гаргана. Бульдозеристнүүд М. М. Цыбиков, И. А. Базаров, В. И. Кокорин гэгшэдэй даадаг коллективүүд эрхим ажалаараа суурхана.

Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон Баунтын аймагай алта малтагшад юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб октябриин 10 болтор дүүргэхэбди гэжэ үгэеэ үгөө.

В. КОЗЛАЧКОВ.

Репортаж

ЗУНАЙ ЗАНШАЛТА ҺАЙНДЭР

ХУРДАН ХҮЛЭГҮҮДЭЙ УРИЛДААН

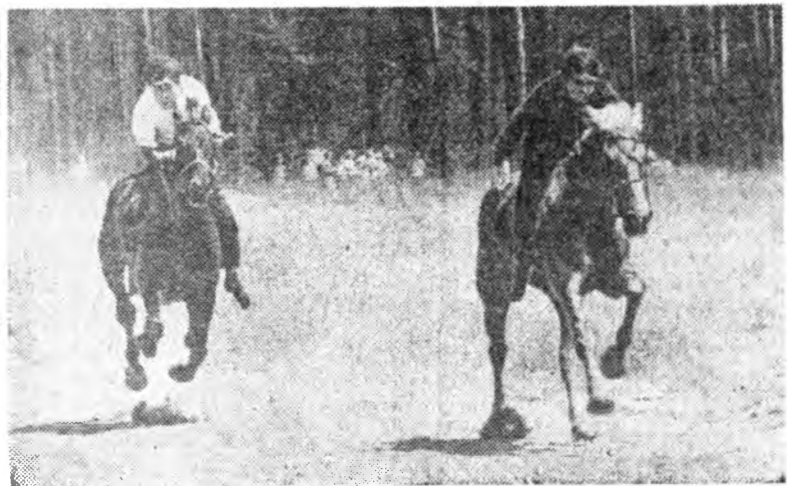

ЗУНАЙ дунда һарын эхиндэ жэл бүри манай Буряад орон дотор заншалта һайхан һайндэр—сурхарбаан үнгэргэгдэдэг гээшэ. Жэл соо элдэб янзын һайндэрнүүдэй олоншье һаа, хүн бүхэн сурхарбаание онсо ондоогоор хүлеэдэг, хүрэжэ ерэхэдэнь баярладаг ха юм. Республикымнай 48 жэлэй ойдо зорюулагдаһан найр зугаа байгша һарын дүрбэнэй үдэр республиканска ипподром дээрэ үнгэргэгдэбэ. Ойн баярай энэ һайндэртэ хабаадалсахын тула үргэн Буряад ороноймнай хото, хүдөөгэй спортсменүүд, ажалшад олоороо суглараа.

Үглөөнэй 11 час уданшьегүй болошобо. Угтамжын дуу, хүгжэм дорюунаар зэдэлнэ. Хурдан шамбай, хүдэр һайхан бэетэй, һурша, харайгааша хүбүүд, басагад һайндэрэй жагсаал нээнэ. Трибуна дээрэ—манай республикын хүтэлбэрилэгшэд, айлшад, үйлэдбэриин түрүүшүүл харагдана. КПСС-эй горкомой секретарь С. В. Ангапов сугларагшадые һайндэрөөр амаршална. Һур харбалгаар СССР-эй спортын мастер Дашинима Эрдынеев барилдааша Геннадий Манжуев хоёрто Улаан туг үргэхэ гэһэн хүндэтэ үүргэ даалгагдаһан байна. Һүр жабхаланта Улаан туг агаарта намилзан, найр зугаагаа эхилэгты гэһэн дохёо үгэһэндэл үзэгдэбэ.

Тиин һайндэр эхилбэ. Бидэнэр ипподромой урилдаанай харгын дэргэдэ зогсонобди. Республикын аймагууд, гүрэнэй конюшни болон Буряадай хүдөө ажахын институдай һуралсалай ажахын морид гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй, талмай дээрэ тэсэжэ ядан зогсоно. Тэдэнэй эзэдынь—тэргэдэ гурба мори хүллэһэн, эмээлтэй, зайдааршье унаһан басагад, хүбүүд—морид дээрээ батаар һуунхай, мүрысөөндэ бэлэн. Мүрысөөндэ хамтадаа дүшөөд морид хабаадаа. Колхоз, совхозуудһаа ерэһэн хурдан хүлэгүүдэй хажуугаар гүрэнэй ажахын үүлтэртэ морид хабаадалсажа, эндэ сугларагшадые ехэтэ хабархуулба.

Тэргэдэ хүллэгдэһэн гурбан моридой 1600 метрэй урилдаанда «Байгал» учхозой зэргэшээ түрүүлээ. Улаан камзол үмдэһэн А. М. Кузнецов моридые шадабаритайгаар жолоодоһон байна.

Хүдөөһөө асарагдаһан хурдан моридой 1600 метрэй урилдаанда 2 минута 25,4 секунда саг харуулһан Рисунок гэжэ нэрэтэй үндэр хара азарга түрүүлээ. Тэрэ баһал «Байгал» учхозой хүлэг. Жолоодогшонь Ю. В. Бураев байгаа.

Кабанскын аймагай «Забайкальский» колхозой Перелом гэжэ халтар хара 2-дохи, Бэшүүрэй аймагай Бодонгуудай совхозой хээр зүһэтэй Халтарка гэжэ агта морин гурбадахи гүйжэ ерэһэн байна. Эдэ моридые унажа харайлгаһан Кобылкин, Цыренов гэгшэдтэ тус тустань үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Удаань 3200 метртэ урилдаан соносхогдобо. Эндэ олон морид хабаадаа. Юундэб гэхэдэ, ондо ондоо наһатай морид хамтадхагдаһан байгаа. Зэдын аймагай Д. Бавзаровай нэрэмжэтэ колхозой урдаа хараха Мирза морин (Буденнын нэрэмжэтэ шанда хүртэһэн), Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гүйгөөшэ Буян, Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозой агта Орёл болон бусад жэрбэгэр, хинсагар морид урилдаа. Ипподромой урилдаанай харгые хоёр дахин тэдэнэр тойрохо байгаа. Абаһаар Мирза ходоро гараад, хоёрдохи эрьесэдэ гээгдээ. Бодонгуудай совхозой морин хэды түргэн байбашье, һүүлшын минутын турша соо Буяанда холо хаягдашоо. Тиин фиништэ ерэхэдээ, 3 минута 45,5 секунда эрхим саг харуулһан Буян (Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз) түрүүлээ. Тэрэнии жолоодоһон Югов бэрхэ моришон байһанаа найрта сугларагшадта дахин харуулаа. Оронгын Буян—3,51, тиихэдэ Мирза 3,59 минута саг харуулжа, 2-дохи ба гурбадахи һууринуудта хүртэһэн байна.

— Нёдондо жэлэйхидэ орходоо олон морид мүнөө жэл мүрысөөндэ хабаадаба. Хурдан хүлэгүүдээ туршалсуулхаяа асарһан ажахынуудшье олон байба. Моридые жолоодогшод гоё формотой болоо. Шадабариньшье мүн лэ нэмээ. Тиихэдэ мори урилдаалганда басагадай олоороо хабаададаг болоһониинь һайшаалтай. Мүнөө жэлэй мори урилдаалганда дүрбэн басагад хабаадаа. Хэды жэлһээ эхэнэр жолоодогшын морин чемпионой нэрэдэ заал һаа хүртэхэ байха,—гэжэ мори һорилго эмхидхэһэн комиссиин түрүүлэгшэ М. К. Иванов хөөрэхэ юм.

Нээрээшье, гүрэнэй үүлтэртэ моридой ажахын дэргэдэ морито спортын мүрысөөнэй секци хүдэлмэрилдэг боложо, ехэ һайн эхин табигдаа. Тэндэ һуралсадаг городой һургуулинуудай 52 һурагшадай 24-ниинь басагад юм. Тэдэнэй дундаһаа Ира Ангапова Оля Рассадина хоёр яһала шадабаритайхан боложо ябаһанаа энэ үдэр харуулба. Сугларагшад баярлаһандаа, басагадта удаан альга ташаа.

Мүрысөөнэй һүүлээр чемпионуудта диплом, грамота болон үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Республикымнай 48 жэлэй ойдо зорюулагдаһан мүрысөөн мори урилдаагаар тон һонирхолтойгоор үнгэрбэ.

БҮХЭ БАРИЛДААН

Бүхэ барилдаан тулалдаан Дээдэ-Онгостойн нарһан тужа соо болобо. Барилдаанда дуратайшуул эртэнһээ һуурияа олонхой, нааданай эхилхыень хүлеэжэ яданад. Уданшьегүй дүхэригэй дунда булса сулса балсангуудтай хүдэр хүбүүдэй жээрэб татажа эхилхэдэ, хүлеэжэ ядаһан харагшад альга ташалгаар эдэнии угтана. Үнишье болонгүй дүхэригэй дунда Геннадий Баймеев, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ оло дахин хүртэһэн Виктор Баймеев хоёр гаража ерэһээр, дүрэ буляалдан, барилдажа эхилбэд. Энэ шанга тулалдаанда Геннадий Баймеев илажа гараба. Хүнгэн шэгнүүртэн соохоо Норсонов республикын 1971 оной чемпион боложо, А. Базаров, Доржиев гэгшэд удаадахи һууринуудта гараа. Дунда шэгнүүртэн соохоо тулалдаанда нюргаяа шоройдоогүй Геннадий Баймеев чемпион боложо, В. Баймеев, Лобанов гэгшэд 2-дохи, 3-дахи һуури эзэлбэд. Мүн хүндэшэг шэгнүүртэн соохоо нёдондоной чемпион Геннадий Манжуев техникэ һайнтай барилдаа харуулжа, бултыень илан гараба.

Бүхэшүүл Бобоев, Цыденов гэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлээ. Хүндэ шэгнүүртэнэй дундаһаа Николай Лесков бултыень хаяжа, түрүүшын һуури эзэлээ. Бүхэшүүл Лаврентьев, Намжилцыренов гэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлбэ.

Буряадай АССР-эй эрхим чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын тула түрүүлжэ гараһан хүбүүд барилдажа эхилбэ. Дүхэригэй дунда Баймеев, Носонов гэгшэд гаража ерэнэ. Барилдаан эхилжэ, элдэб янзын мэхэ гохонуудые хээдшье туршана. Гурбадахи минутада Баймеев Носоновые унагаажархиба. Удаадахи паар—Геннадий Манжуев Николай Лесков хоёр гараба. Мэхэтэй дүрэ хэрэглэжэ, нюдэ сабшаха зуура Манжуев Лесковые унагаажархиба. Түгэсхэлэй барилдаанда Виктор Баймеев Геннадий Манжуев хоёр уригдаба. Энэ барилдаан харагшадые ехээр һонирхуулаа. Юуб гэхэдэ, Витя Геннадиин тренер байһан юм. Шаби багша хоёр бэе бэеэ һайн мэдэхэшье һаа, ехэ болгоомжотойгоор барилдана. Геннадий Манжуев оншотой арга хэрэглэжэ, Баймеевэй хүлһөөнь абажа газардуулба. Харагшадай нэрьемэ альга ташалган доро багшань шабияа амаршалаа.

Геннадий Манжуев энэ жэлдэ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргээд, хүдөө ажахын институдта багшаар хүдэлхэ болонхой.

Үсэд шанга тулалдаанда илажа гараһан бүхэшүүлдэ бэлэг болон дипломуудые харагшадай нэрьемэ альга ташалган доро мүрысөөнэй главна судья нүхэр Лаврентьев барюулаа.

ҺУР ХАРБАЛГА

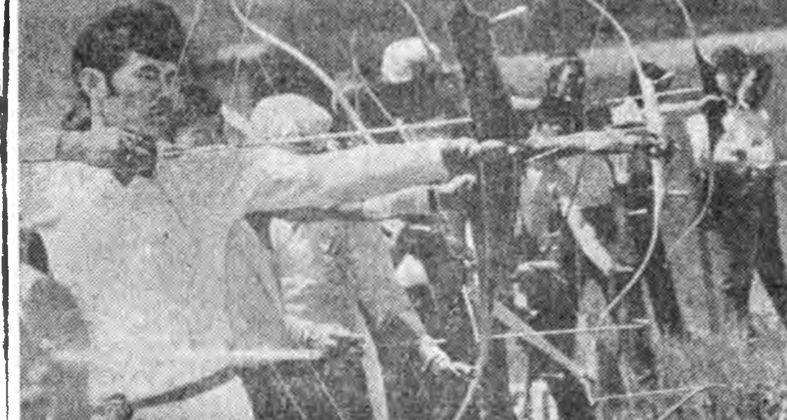

Баярай митингын һүүлээр найр нааданда сугларагшад бүлэг бүлэгөөрөө өөр өөрынгөө дуратай спортивна мүрысөөнэй болохо газарта ошобо. Номо һаадаг үргэлһэн харбагшад мүрысөөнэй главна судья Содном Бадмацыренович Санжиевта дүтэлнэд.

Уданшьегүй мэргэн харбагшадай халуун шанга тулалдаан эхилбэ. 50 метрэй зайда (буряад харбалга) спортын мастер Д. Эрдынеев. Лубсанов, Содномов гэгшэд түрүүлэн харбажа, сугларагшадай анхарал татаба. Табадахи годлиёо Дашинима Эрдынеев табяад метрэй зайда табигдаһан баабхайнуудай тэгэн дундахи улааниень тудажа, хүн зоной баяр баясхаланда хүртэбэ. 10 годли хойно хойноһоонь эльгээһэнэй һүүлээр Эрдынеев 32 очкотой болобо. Харагшадай хүхюун энеэдэн, годлинуудай эшхэрээн замханагүй. Мэргэн харбагша Василий Пурбуев 10 годли табиһанай удаа 36 очкотой боложо, табяад метрэй зайда харбалсагшад соохоо нэгэдэхи һуури эзэлбэ. Уданшьегүй 40 метрэй зайда харбалган эхилжэ, эрхын шандааһа, нюдэнэй хурсые харуулжа шадаһан Даши-Нима Эрдынеев онсо шадабаряа элирүүлэн харуулжа шадаа.

Тиигээд 40 — 50 метр зайда харбалгын дүнгөөр республикын 1971 оной чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Хоёрдохи һууридa Улаан-Үдын аймагай мэргэн харбагша Василий Пурбуев, 3-дахи һуурида—Батажап Бальчинов гэгшэд гараа.

Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Галина Эрдынеева илгаран гаража, 1971 оной чемпионой нэрэ зэргэтэй болоо. Хоёрдохи һуурида Галина Михаханова, 3-дахида Людмила Гурова гэгшэд гараба. Эдир залуу харбагшад соохоо Имидеев Баяр чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, нүхэд Иванов, Бальчинов гэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлээ.

Д. ХУБИТУЕВ,
В. ТОКТОХОЕВА,
манай тусхай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Хурдан моридой урилдаан. 2. Һур харбагшад. ДСО «Динамын» гэшүүн һур харбалгаар СССР-эй спортын мастерта кандидат Николай Николаев наада захадань. 3. Буряадай хүдөө ажахын институдай студентнэр Митапов Жебодаев хоёр барилдажа байна. 4. Гиир үргэлгөөр Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын хоёр дахин, заншалта һур харбаанай таба дахин чемпион болоһон Александр Поломошнин. Мүнөө жэл тэрэ республикын шэнэ рекорд — 152 очкотой.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

БУЗГАЙ МУУХАЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН

США-гай түбэй тагнуулай управлениин (ЦРУ) директор Ричард Хелмсын Израильда аяншалһан, Израилиин хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадтай тэрэнэй хэлсээ хэһэн ушарта дэлхэйн хэблэл ехэ анхарал хандуулаа, тайлбаринуудые хээ. Энэ аяншалгые нюусаар үнгэргэхэ гэһэн Вашингтоной ба Тель-Авивай эрмэлзэлгэ буруу һүрөө. Израильда Хелмсын, тэрээнтэй суг ябалсаһан хүнүүдэй ерэһэн тухай мэдээсэлнүүдэй хэблэлдэ толилогдоходо, американ тагнуулые толгойлогшын Израильда аяншалжа ерэһэн үзэгдөө дуулдаагүй баримтые Тель-Авивта ба Вашингтондо дурата дурагүйгөөр мэдэрхэ баатай болоһон байха юм.

Тель-Авивта байха үедөө Хелмс премьер-министр Г. Меиртэй, оборонын министр М. Даянтай, гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Эбантэй уулзаа, «Едиот Ахронот» газетын бэшэһэнэй ёһоор, Хелмс «Израилиие дэмжэхые, тэрэнии саашадаа зэбсэгжүүлхые, мүн баруун оронуудай сэрэгэй холбоонууд болон бүлэглэлнүүдтэ Израилиие хабаадалсуулхые» зүбшөөһэн байна.

ООН-ой Аюулгүйн Соведэй 1967 оной ноябриин 22-ой резолюциин үндэһөөр Дүтын Зүүн зүгтэ политическэ гуримшуулга хэхэ али бүхы һэдэлгэнүүдые буруушаадаг, эзэмдэгдэһэн араб газар нютагуудые хэтэдээ барижа байхые эрмэлзэдэг Тель-Авивай хараа бодолые дэлхэйн олониитын бүри ехэ уур сухалтайгаар буруушаадаг болоожо байһан үедэ Хелмсын аяншалгын тохёолдоһондо Бейрудэй олониитэ анхарал хандуулна. Дүтын Зүүн зүгтэхи шахардуу шанга оршон байдалые хэбээрнь үлөөхэһөө гадна, дэлхэйн энэ райондохи оршон байдалые улам шахардуу болгохые эрмэлзэдэг хүнүүд США-да бии гэжэ Израилиин хүтэлбэрилэгшэдтэй ЦРУ-гай директорэй хэһэн хэлсээнүүд гэршэлжэ үгэнэ.

БИРМЫН ХҮГЖЭЛТЭДЭХИ ШУХАЛА ШАТА

Бирманскэ социалис программын зонхилхы партиин (ПБСП) съезд эдэ үдэрнүүдтэ Рангунда боложо байнхай. Бирмын 28 миллион тоото арадай ажабайдалда энэ съезд шухала үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй юм.

Генерал Не Винэй хүтэлбэреэр патриотическа үзэлтэй сэрэгэйхидэй организациин 1962 оной хабар засагые гартаа абаһанай һүүлээр, юһэн жэлэй урда тээ, Бирмын социалис программын парти байгуулагдаа һэн. Не Винэй хүтэлбэрилдэг революционно совет ПБСП-гэй гол шухала хубинь болоһон байгаа. Энэ совет орон дотороо хэдэ хэдэн социально-экономическа шэнэдхэлгэнүүдые хээ. «Социализм тээшэ Бирмын дабшаха зам» гэжэ нэрлэгдэһэн революционно соведэй политическэ деклараци экономическа ба бусад һалбаринуудай талаар бирман общественные шэнэдхэн байгуулха социалис программа боложо үгэһэн байгаа. Мүнөө ашагта малтамалнуудай промышленностиин 80 гаран процентнь, болбосоруулдаг промышленностиин 60 шахуу процентнь, бүхы гадаадын худалдаа наймаан, дотоодын худалдаа наймаанай нилээд ехэ хубинь гүрэнэй мэдэлдэ байдаг.

Бирмын социально-экономическа байгууламжын үндэһөөрөө хубилһанһаа уламжалан, ороной политическэ ажабайдалда арад зон бүри олоороо, эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоо. Долоо үлүүтэй миллион хүниие нэгэдүүлдэг хүдэлмэришэд ба таряашадай Соведүүд республика дотор байгуулагданхай. Энэ хадаа ПБСП-гэй үндэһэ һууринь боложо үгэнэ. Мүнөө үедэ 400 мянга гаран хүн партиин гэшүүд ба гэшүүндэ кандидадууд болонхой. Партида абаха тухай миллион үлүүтэй хүдэлмэришэд, таряашад, сэрэгэй алба хэгшэд, интеллигенциин, патриотическа үзэл бодолтой бусад зоной түлөөлэгшэд мэдүүлгэнүүдые бариһан байна.

«Партиин хүсэн—арадай хүсэн» гэһэн уряанууд съездын боложо байха үдэрнүүдтэ Бирмын городууд болон тосхонуудта харагдана.

Социалис гол ёһонуудта үндэһэлдэг, Бирмэдэ социалис экономикые ба социалис демократиие байгуулха зорилготой шэнэ конституциие зохёохо гээшэ түрүүшын ээлжээнэй зорилгонуудай нэгэн болоно гэжэ съезд дээрэ онсолон тэмдэглэгдээ. Бирмын экономическа хүгжэлтын дүрбэн жэлэй түсэб съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэ. Энэ түсэб хадаа ороной экономикын капиталис бэшэ замаар хүгжэлгые саашадань хангаха, үйлэдбэриие хүгжөөхэ зорилготой. Энэ түсэб хадаа, тусхайлбал, дүрбэн жэлэй турша соо нефть шанаржуулдаг промышленностиие 52 процентээр, ашагта малтамалай промышленностиие 36 процентээр нэмээхэ гэжэ хараална. Хүдөө ажахы тухай хэлэхэ болоо һаа, гансахан лэ барайгар тарилгада үндэһэлдэг экономикоһоо али бүхы талаараа хүгжэнги ажахыда дамжан орохо гэжэ түсэбөөр хараалагдана.

Саашадаа социалис общество байгуулха хараа шэглэл баримталдаг Ази, Африкын бусад олон бэеэ даанхай гүрэнүүд Бирмын шууд сэхээр дабшажа ябаһан замые шэлэн абаһан байха юм.

ЯПОН: ДЕМОКРАТИЧЕСКА ХҮСЭНҮҮДЭЙ АМЖАЛТА

Энэ неделидэ Японой парламентын дээдэ палатын һунгалта боложо, тэрэнэй составай хахадынь шэнээр һунгагдаа. Оппозиционно хүсэнүүдэй амжалта түйлаһыень һунгалта харуулһан байна. Жэшээлхэдэ, социалистнууд депутадай табан мандат нэмэжэ абаа, Японой Коммунис партии дээдэ палатада гурбан депутадай һуури нэмэжэ абаа. Коммунистнуудай түлөө мүнөөнэй һунгалтын үедэ хоёр жэлэй урда тээхидэ орходоо 1,3 миллионоор олон һунгагша дуугаа үгэһэн байна. Тиихэдэ зонхилхы либерально-демократическа парти (ЛДП) өөһэдынгөө тала баригшадые алдана. Тэрэнэй кандидадууд урда тээхи һунгалтынхида орходоо 1,5 миллион дуу дутуу абаһан байха юм.

Зонхилхы партиин байдалай һуларһанай, зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй амжалта түйлаһанай шалтагаанууд ямар бэ? Окинавые Япондо «бусааха» тухай Вашингтонтой хэлсээ баталалга һунгалтатай тохёолдуулхадаа, ЛДП-гэй удамаршад өөһэдынгөө тала руу һунгагшадые татахабди гэжэ һанаһан байгаа бшуу. Материальна талаар нилээд һайнаар хангагдаһан ушар амжалта түйлахабди гэһэн этигэл түрүүлдэг байгаа. «Джапан таймс» гэжэ газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Японой монополинууд һунгалтын болохын урда тээ ЛДП-гэй фондодо 5300 миллион иен оруулһан байха юм.

Гэбэшье баяшуулые мүнгөөр дэмжэлгэ, Окинавые «бусааха» гэһэн хэбэртэй ябуулганууд зонхилхы партида туһалаагүй. Ямар зорилгоор эдэ ябуулганууд хэгдэһые япон һунгагшадай нилээд олониинь таахан байна. Окинавые захиргаалха эрхые Япондо дамжуулан үгэхэ тухай хэлсээндэ гар табилга арал дээрэ американ сэрэгэй баазануудые үлөөхэ ябадалые улам батадхана. Вашингтонтой сэрэгэй холбоо бэхижүүлдэг, оронииe саашадань сэрэгэй байдалтай болгохын түлөө ажалшадай аша туһые харангүйгөөр монополинуудай бүри ехэ ашаг олзо оруулгые хангахын түлөө оролдолго гаргадаг зонхилхы партиин политикада үргэн олон хүн зон улам бүри ехээр дурагүйлхэдэг боложо байнхай.

Тиигэбэшье мүнөөнэй һунгалтын дүнгүүд оппозиционно хүсэнүүдэй нэрэ хүндын ба нүлөөнэй шууд сэхээр дээшэлжэ байһан тухай гэршэлжэ үгэнэ.

Японой олониитын һанамжада зүүнэй үзэл баримталха шухала эрьелтэ болоо гээд парламентын дээдэ палатын һунгалтын дүнгүүдые тайлбарилхадаа, Японой хэблэл зүб зүйтэйгөөр тэмдэглэнэ.

А. СТУПАК,
В. ХАРЬКОВ,
Н. ГЕРОНИН
(ТАСС).

Монголой хүдөө ажахын амжалта

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Монгол орондо арадай революциин болоһоной 50 жэлэй ой июлиин 11-дэ түйсэхээ байна.

Арадай хубисхалай урда тээ үмсын ажалтай олон мянган айл нүүдэл мал ажалаа барга бүдүүлиг аргаар эрхилжэ байдаг бэлэй гэжэ МОНЦАМЭ агентствын корреспонденттэй хөөрэлдэхэ зуураа, МНР-эй хүдөө ажахын министр М. Даш мэдүүлбэ.

Хүдөө ажахыгаа социалис зам дээрэ оруулжа хүгжөөхын тулада Монголой Арадай-революционно парти ба правительство ехэхэн оролдолго гаргаһан байна. Монголой хүдөө зоной ажабайдалда гүн гүнзэгы хубилалта арадай засагай оршожо байгаа он жэлнүүдтэ болобо. Тиихэ зуура, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдые бии болгоһон ушар шухала удха шанартай байба.

Үмсын ажалтаниие кооперацида нэгэдүүлжэ дүүргэһэн сагһаа хойшо хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй гэшүүдэй салин хүлһэ 3,2 дахин, тэрэ тоодо мүнгэн олзонь—3,4 дахин ехэ болобо. Хүдөө ажахын нэгэдэлнүүд мүнөө үедэ социалис томонууд предприяти боложо, мал ажалай продукци гүрэндөө тэдэнэр гол түлэб үгэнэ гэжэ министр тэмдэглэбэ. Гүрэндэ худалдагдаһан мяханай 86 процентыень, нооһоной 77 процентыень, һүнэй 84 процентыень хүдөө ажахын нэгэдэлнүүд худалдадаг.

Мүн гүрэнэй ажахынууд мүнөөнэй эрхим техникээр зэбсэгжэнги социалис предприятинууд болонхой гэжэ М. Даш хэлэбэ.

Орон соогоо хэрэглэгдэхэ ороохо таряа өөһэдөө ургуулжа, улад зонойнгоо хэрэглэмжэ 1960 онһоо хойшо хангажа шададаг болоһомнай ехэ һайн юумэ гэжэ тоологдоно гэжэ министр хэлэбэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ мал ажалай материально-техническэ үндэһэ һуури улам бэхижэһэн байна.

Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэдэмнай Советскэ Союз түйлай ехэ туһаламжа үзүүлдэг гэжэ М. Даш тэмдэглэбэ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ДОЛООН ХОНОГ

ПХЕНЬЯН. (ТАСС). СССР ба КНДР-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон, бэе бэедээ туһалалсалга тухай договор баталагдаһанһаа хойшо 10 жэлэй ойдо зорюулагдаһан корей-совет хани барисаанай долоон хоног арадай Корейдэ эхилбэ.

КНДР-эй ба СССР-эй хоорондохи хани барисаа, харилсаа холбоо улам хүгжөөхэ хэрэгтэ, мүн Алас-Дурна зүгтэ эб найрамдал хангаха хэрэгтэ тэрэ договор горитой туһа үзүүлһэн юм гэжэ корей-совет хани барисаанай бүлгэмэй центральна правлениин түрүүлэгшын орлогшо Кен Чун Гын хани барисаанай долоон хоног нээлгын баярай ёһолол дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа тэмдэглэһэн байгаа. Баярай тэрэ суглаанда хабаадагшадта хандажа, СССР-һээ КНДР-тэ байдаг элшэн сайд Н. Г. Судариков үгэ хэлэбэ.

Эб найрамдал, харилсаа холбоон ба бэе бэедээ туһалалсалга тухай договорой баталагдаһанай 10 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаанууд олон городто энэ долоон хоногой турша соо үнгэргэгдэхэ юм. Баярай энэ ойдо зорюулагдаһан радио-дамжуулганууд, хани барисаануудай уулзалганууд үнгэргэгдэхэ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭГШЭДЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Зүүн Урда Азида американ империализмын ябуулжа байгаа ээзэрхэг түримхэй дайн сэрэг болюулха гэһэн шанга эрилтэ табихын тулада дайн сэрэгтэ эсэргүү ниитын 400 гаран эмхиин түлөөлэгшэд: студентнүүд, хүдэлмэришэд, алба хаагшад, Вьетнамдахи дайнай ахамад ветеранууд—бүхыдөө 1500 гаран хүн «Эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэдэй национальна нэгэдэлэй конференци» үнгэргэхын тула «Хантер» гэжэ колледжын актова зал соо һая суглараба.

США-гай армиин лейтенантаар урдань алба хэһэн, Вьетнамдахи дайнай инвалид Боб Мюллер гэгшэ Вьетнамдахи дайн сэрэгтэ хабаадалсаһан американ олон солдадууд урдань эндүүржэ ябаһанаа мүнөө ойлгоод, эб найрамдалай түлөө тэмсэхээр эрид шиидэнги байнад гээд конференци нээхэ зуураа мэдүүлбэ.

Ниитын мэдээжэ ажал ябуулагша, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин дэргэдэхи, эб найрамдалай ба эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлэй эхэнэрнүүдэй уласхоорондын лигиин түлөөлэгшэ, тус нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгын комитедэй гэшүүн Рут Гейдж-Коулби гэгшэ америкынхидэй 75 процентнь Вьетнамдахи дайн сэрэгые буруушааажа байдаг гэжэ конференци дээрэ мэдүүлбэ. США-гай сэрэгүүдые Индохитадһаа бултыень гаргаха гэһэн эрилтэ тэдэ зоной нэрэһээ табинабди гэжэ тэрэ эхэнэр хэлэбэ.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэдэй «Национальна нэгэдэл» гэһэн эмхи хадаа, Вьетнамдахи дайн сэрэг болюулхын түлөө США-да тэмсэл ябуулжа байдаг эмхинүүдэй дунда хоёрдохи һуури эзэлдэг. Нэгэдэхи һуури эзэлдэг — «Эб найрамдал ба үнэн зүйтэй байдал хамгаалагша арадай нэгэдэл» гэдэг эмхи дотор бүхы штадуудай 100 гаран элдэб эмхинүүд багтажа ородог. Тэрэ арадай нэгэдэл неделиин саада тээ өөрынгөө конференциие үнгэргэһэн байгаа. Дайн сэрэгтэ эсэргүү Америкын зоной олониитын тэмсэлэй тодорхой программа тэрэ конференци дээрэнь хараалагдаһан юм.

Вьетнамдахи бодото байдал

БОНН. (ТАСС). Вьетнамдахи дайн сэрэгые зэрлиг шэрүүн аргаар Холбоото Штадуудай ябуулжа байһыень далдалһан худал хуурмаг мэдээсэлнүүдые балшыса элирүүлхэ арга Пентагоной нюуса материалнуудые Америкын газетэнүүдэй толилһониинь олгобо. Энэ дайн сэрэгтэ США-гай дүүргэжэ байгаа үнэн бодото үүргэнь эли боложо үгэбэ гээд «Эб найрамдалай немец союз» гэһэн Баруун Германиин түрүү үзэлтэ партиин хэблэлэй албанай толилһон мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Хүн зониие олоорнь алаха, гэмтэ элдэб олон үйлэнүүдые хэхэ аргаар Индохитадай дайе Холбоото Штадууд ябуулна гээд тэрэ мэдүүлгэ соонь тэмдэглэгдэнэ.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

19.00 — Һургуулиинхидта зорюулагдаһан дамжуулга Улаан Үдэһөө болохо. 19.25 — «Почто» гэжэ дамжуулга. 19.45 — Уласхоорондын шэнжэлэл буряад хэлэн дээрэ дамжуулагдаха. 20.05 — Концерт. 20.25 — Шэнэ һонин. 20.45 — Общественные мүнөө үедэхи социально-политическэ хүгжэлтэ тухай дамжуулга. 21.20 — «Мечта» гэжэ уран һайханай фильм.

22.55 — Москваһаа дамжуулга эхилхэ. 23.00 — Шэнэ һонин. 23.05 — Бүхэсоюзна радио болон телевидениинород дуунай хоорой концерт. 23.30 — Телевидениин Абаканай студиин программа. 00.30 — футболоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн. Москвагай «Спартак», ЦСКА-гай командануудай наадан дамжуулагдаха.

ПРАВДА БУРЯТИИ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: КПСС-эй Буряадай обкомой тогтоол. С... лэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой малшад ... мэргэжэлтэдэй социалис уялга. «Тарянай тоогууд оньһожоруулагдаха гү?» гэжэ А. Кушнаревой статья. «Республикын ажалай алхам» гэһэн гаршаг доро информацинууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: республикын зүгышэдэй зүблөөнэй материал. Партийна хроника. «Һайн шанартай арһа гүрэндэ тушааха» гэһэн П. Писаревай статья.

Гурбадахи хуудаһанда: «Дайшалхы түүхын хуудаһануудые ираһада» гэһэн М. Спекторай статья. Хилын саанаһаа абтаһан ТАСС-ай мэдээсэлнүүд. Уласхоорондын шэнжэлэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Зунай заншалта һайндэр» гэһэн фоторепортаж. Соносхолнууд.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.